

FÅGLAR

i Närke

#3 2025 Från starten #191

Stefan Ullström

SKOGEN ÄR MER ÄN VIRKE – DEN ÄR EN LIVSMILJÖ

Sverige är ett skogsland. Över två tredjedelar av vår yta täcks av skog, och i dessa miljöer lever en mångfald av arter som vi sällan ser men som ändå är avgörande för ekosystemens hälsa. Bland dessa finns fåglarna, naturens egna indikatorer. När skogsfåglarna mår bra, vet vi att skogen mår bra. Därför är det avgörande att vi inte reducerar skogsbruket till en fråga om enbart virkesproduktion och ekonomi. Det handlar också om att förvalta livsmiljöer för framtiden.

DET MODERNA SKOGSBRUKET har länge kritiserats för kalhyggen, monokulturer och bristen på variation. Det kanske är viktigt att påpeka att man inte ska dra alla över en kam. Det finns skogsägare (som ofta äger mindre arealer) som sköter sin skog på ett bra sätt.

MEN SAMTIDIGT SOM KRITIKEN finns där har branschen gjort framsteg: certifieringar, hänsynsytor och frivilliga avsättningar visar att många vill förena produktion med bevarande. Men det räcker inte. En skog där granen dominerar från planta till avverkning blir en tystare skog. Arter som tjäder, spillkråka och den hotade tretåiga hackspetten kräver äldre och mer varierade miljöer. Utan död ved, utan lövträd, utan de naturliga luckor där insekter trivs, förlorar vi den biologiska orkestern som gör skogen levande.

ETT HÅLLBART SKOGSBRUK måste därför bygga på mångfald – inte bara av trädslag, utan också av åldrar, strukturer och skogstyper. Genom att lämna fler gamla träd, skapa kantzoner mot vattendrag, bevara våtmarker och låta död ved ligga kvar, kan vi ge fåglarna chansen att fortsätta spela

sin roll. Skogsägare behöver inte se detta som ett hot mot ekonomin. Tvärtom finns en växande efterfrågan på hållbart producerat virke och en förståelse hos många konsumenter att skogen ska bidra med mer än bräddor.

POLITIKEN HAR OCKSÅ ETT ANSVAR. Tydliga regler, ekonomiska incitament och långsiktiga mål kan ge trygghet för både markägare och natur. När artskyddet ses som ett hinder missar vi att det i själva verket är en investering i framtiden. En rik fågelfauna är inte bara vacker, den är också en garant för fungerande ekosystemtjänster – från pollinering till naturlig skadedjurskontroll.

SKOGEN BINDER KOLDIOXID, renar luft och vatten, erbjuder rekreation och bär vår kulturhistoria. Men för att den ska fortsätta göra allt detta, måste vi förstå att den inte kan reduceras till staplar i ett Excel-ark. Fågelsången i skogen är en påminnelse om att miljöhänsyn i skogsbruket inte är en lyx, utan en nödvändighet. Vår framtid behöver både virke och vingar.

ROSENBERGDAGARNA, SOM KOMMER att genomföras 2–3 oktober 2026 i Örebro, har fokus på skogen och skogslandskapet. Förhoppningsvis kommer det bli en hel del föreläsningar om lyckade satsningar på ett skogsbruk som gynnar den biologiska mångfalden. Och jag hoppas också att det kan erbjudas en del intressanta studiebesök för att vi alla ska få se hur ett modernt skogsbruk kan kombineras med bra miljöer där alla kan trivas. Dessa rader är skrivna i en tid av flyttfågelsträck och förberedelser för kyligare årstider.

Anders Nydahl, ordförande NOF

Porträttet: Gillar att skåda på hemmaplan

sid. 6-8

Höstens stora gåsutmaning

sid. 10-11

FOTO: OVE PETTERSSON & TORBJÖRN ARVIDSON

sid. 16-19

Läsarnas bästa sommarbilder

OMSLAGSFÅGELN: SKRÄNTÄRNA

Hydroprogne caspia

Akvarell: Stefan Ullström

Skräntärnan är världens största tärna. Den utmärker sig genom sin mycket grova klarröda näbb och sin svarta hätta i kontrast till vit, måslik kropp. Vingspannet är större än fiskmåsens: 110–135 centimeter. Vingöversidor och rygg är grå och stjärten ganska kort och kluven. Skräntärnan häckar för första gången vid 3–5 års ålder. I maj lägger honan 1–3 ägg. Om det misslyckas lägger hon ofta en ny kull i juli. Sedan ungarna blivit flygfärdiga (50–60 dygn gamla), flyger familjerna till större insjöar som exempelvis Hjälmarens och födosöker. På sensommaren kan man ibland se flera hundra skräntärnor i Hjälmarens.

I norra Europa häckar den främst i Östersjön med dess kuster och skärgårdar. Under många år fanns det bara cirka 500 häckande par i Sverige. Men för fem år sedan hände något och trenden vände uppåt. Förra året räknade man in fler än 1 000 par. Även i Finland och Estland är trenden positiv och numera häckar arten även i Danmark.

Mer intressant att läsa i detta nummer:

Ledare: Skogen mer än bara virke.....	2
Fåglar blir skyggare av jakt	4
Fåglar i Närke söker ny redaktör	5
NOF hjälper falkarna med nya bostäder	5
Lär dig läsa av märkta vitkindade gäss	6
Stefans slit gav Närkes första stäppörn	13
Doppingen som försvann i Rävången	14
Ljudboxar i Oset ger ny kunskap	15
Anders Eriksson gillar att resa med NOF	20-21
Bildextra från NOFs Falsterboresa	22-23
Ängshökar nära att häcka i Västernärke	24
Många vinnare efter storbranden	25
Vilka arter missade du i somras?	26-29
Kåseri: Allt är inte nattsvart för den döve	32

Välkomna till NOF!

Tack för att du valt att bli medlem i Närkes Ornitologiska Förening! Ditt medlemskap är ett viktigt bidrag till fågelskyddet i vårt landskap.

Som medlem i föreningen kan du delta på exkursioner och resor, gå på intressanta föredrag och delta i utbildningar. Du som är medlem i NOF får också föreningens tidskrift, Fåglar i Närke, hem i postlådan fyra gånger om året. Ditt medlemskap är ett viktigt bidrag till fågelskyddet i vårt landskap. Inom NOF jobbar vi med en rad åtgärder som gynnar fågellivet:

NOF inventerar, bygger bolådor till berguv och pilgrimsfalk, bygger bo-plattformar till duvhök och hornugglor och gör holkar till många andra fågelarter.

Vi växer stadigt, och är nu över 900 medlemmar. Här är de senaste som valt att bli medlemmar i NOF:

Anette Gustafsson, Vintrosa
Thony Gustafsson, Vintrosa
Jan Christer Mathias Hiding, Vintrosa
Alexandra Radojcic, Örebro
Emma Sundmark, Örebro

NOF är föreningen för fågelintresse, fågelskydd och fågelforskning.

Vill du också bli medlem?

Gå in på NOFs hemsida:
<https://nof.birdlife.se/bli-medlem/>
(eller skanna QR-koden nedan)

Årsavgiften i NOF är 250 kronor för vuxen, för familjemedlem 50 kr (erhåller ej medlemstidning).
Ungdomsmedlem (upp till 26 år) betalar 100 kronor.

Du kan skanna QR-koden med mobilkameran för att komma direkt till hemsidan.

Jakt leder till skyggare fåglar

Jakt leder till att fåglar blir mycket skyggare och flyger längre bort än om de inte jagas. Det visar en dansk studie. Den omfattande studien förklarar att det är svårare att komma nära fåglarna i Skandinavien, där jakt på fåglar förekommer.

Det är Hans Meltofte på Dansk Ornitologisk Förening som sammanställt över 120 studier från i stort sett hela världen. Han har jämfört data från områden där fåglar jagas med områden där jakt inte förekommer eller är mycket begränsad som till exempel delar av Afrika, Indien, Sydamerika och Australien.

I områden där jakt normalt sett inte förekommer, är flyktavståndet till gående människor för större vattenanknutna fåglar endast 26 meter. När dessa fåglar utsätts för jakt efter flyttningsvägarna, ökar flyktavståndet till 107 meter.

Men i de landområden där det är normalt med jakt, är flyktavståndet i genomsnitt 307 meter, alltså tolv gånger längre än där det inte förekommer jakt. Liknande resultat får man när det gäller

fåglarnas reaktion på människor i båtar.

Det är lätt att få uppfattningen att fåglarnas skygghet i vårt land är naturlig. Men om man besöker länder där fåglar och djur inte jagas, kommer man mycket närmare fåglarna och de uppträder mer tillitsfullt gentemot människor.

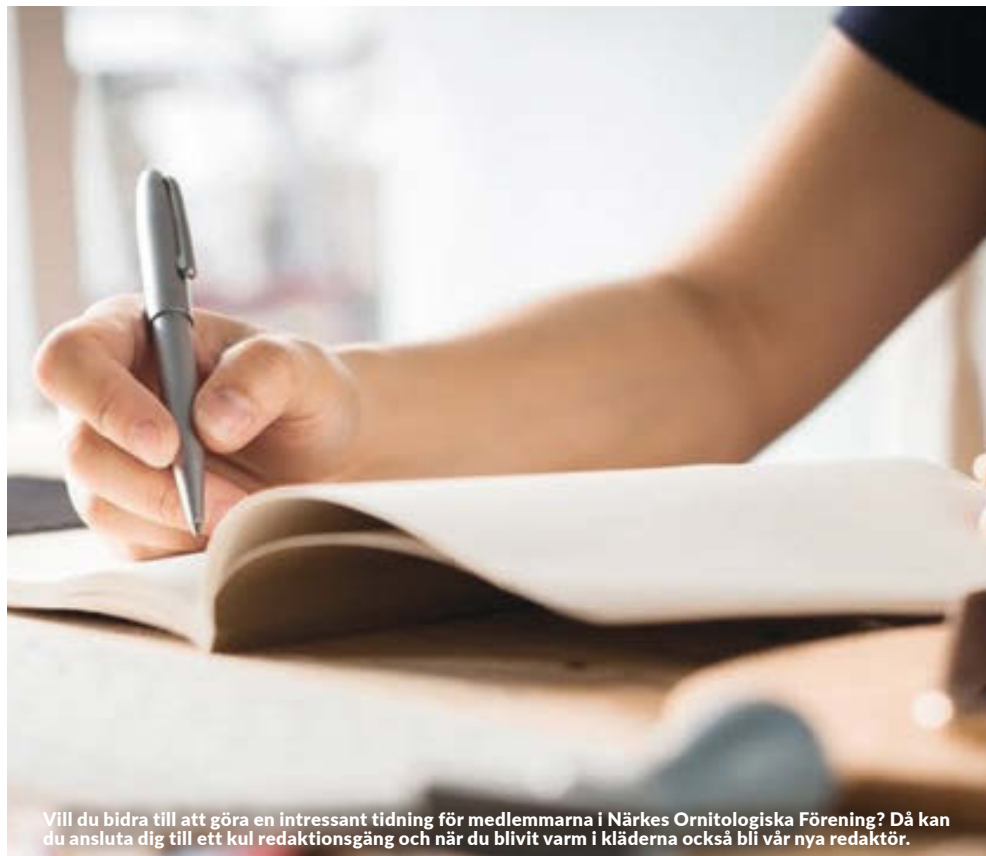
JAKT KAN OCKSÅ FÅ FLER FÖLJDER. Studier har visat att störningar från människor är större än från till exempel rovfåglar. Änder flyger längre bort och det tar längre tid innan de återupptar födosökandet vid en störning från människor jämfört med om de störs av en rovfågel.

Naturvårdsverket i Sverige har formulerat en "Strategi för svensk viltförvaltning". I den står det bland annat att "En viltförvaltning i balans gör att alla kan uppleva viltets värden". Den omfattande danska studien visar att Naturvårdsverket bör ta större hänsyn till de följder som fågeljakt innebär, om man vill leva upp till sin egen deklaration att alla ska kunna uppleva viltets värde.

Källa: Vår fågelvärld nr 4/2025

En dansk studie visar att fåglar blir avsevärt mycket skyggare där jakt förekommer. För vattenanknutna fåglar som till exempel gäss är flyktavståndet i genomsnitt 307 meter där det förekommer jakt. Där det inte förekommer jakt är flyktavståndet bara 26 meter.

Vill du bidra till att göra en intressant tidning för medlemmarna i Närkes Ornitologiska Förening? Då kan du ansluta dig till ett kul redaktionsgång och när du blivit varm i kläderna också bli vår nya redaktör.

Är du vår nya redaktör för Fåglar i Närke?

Vill du bli vår nya redaktör för Fåglar i Närke? Vår medlemstidning utkommer fyra gånger per år och är uppskattad bland medlemmarna. Det är många som idag bidrar med artiklar och bilder, men du blir spindeln i nätet.

Närkes Ornitologiska Förening växer stadigt och har snart 1 000 medlemmar. En viktigt sammanhållande kraft under alla år sedan föreningen bildades 1978 är medlemstidningen Fåglar i Närke. För många medlemmar är tidningen den viktigaste kontaktlänken med föreningen.

FÅGLAR I NÄRKE utkommer fyra gånger per år och innehåller vanligtvis 32 välfyllda sidor. Alla som är medlemmar i NOF får den tryckta tidningen hem i brevlådan en gång i kvartalet.

I medlemstidningen finns artiklar och bilder om allt som rör fågellivet i landskapet. Den fångar upp allt som rör fågelintresse, fågelskydd och fågelforskning i Närke. I den kan man också läsa om NOFs omfattande verksamhet.

I SNART TIO ÅR har Kent Halttunen varit redaktör och ansvarig utgivare för vår

uppskattade medlemstidning. Nu önskar han att någon annan kan ta över ansvaret och fortsätta utveckla tidskriften.

UPPDRAGET SOM REDAKTÖR innebär att man håller kontakt med alla skribenter och fotografer, och ser till att materialet kommer in till redaktionen. Layouten för tidningen utförs idag av en anlitad och arvoderad proffsig redigerare. Tidsskriften trycks på ett lokalt tryckeri, som är en upparbetad partner sedan många år.

TYCKER DU ATT DET SKULLE VARA ROLIGT och stimulerande att jobba med Fåglar i Närke och bli vår nya redaktör? Då är du välkommen att ansluta dig till ett kul gäng som gillar att göra en intressant och uppskattad tidning för medlemmarna i Närkes Ornitologiska Förening. Du får ta över uppdraget som redaktör så snart du är varm i kläderna. Vår nuvarande redaktör Kent Halttunen kommer att finnas kvar som stöd så länge som du önskar.

VILL DU VETA MER OM UPPDRAGET? Hör av dig till ordföranden Anders Nydahl eller vår nuvarande redaktör Kent Halttunen. Kontaktuppgifter hittar du längst bak i tidningen.

Ny redigerare av Fåglar i Närke!

Tycker du att Fåglar i Närke har fått ett nytt utseende? Det beror på att Amanda Olsson tagit över ansvaret för att redigera vår medlemstidning.

Amanda under Rosenbergdagarna 2024.
Foto: Göran Hellman

Att få till en snygg layout och skapa ett intressant innehåll i Fåglar i Närke är en viktig del av verksamheten i Närkes Ornitologiska Förening. Tidningen är uppskattad av många medlemmar.

Därför är vi glada att kunna fortsätta hålla en hög standard på medlems-tidningen. En del i detta arbete är att Amanda Olsson nu tagit över arbetet med redigering av Fåglar i Närke.

Som ni ser har vi bytt typsnitt i tidningen, och det har också blivit en del andra förändringar där Amanda har satt sin prägel. Mycket av formen har vi dock behållit: den tycker vi fungerar bra.

En del har säkert kommit i kontakt med Amanda tidigare. Hon är anställd som kommunikatör på halvtid på Hopajola, en organisation som jobbar med skydd och vård av värdefulla och känsliga miljöer och biologisk mångfald i Örebro län.

Amanda har också varit projektledare för Rosenbergdagarna under två omgångar, 2022 och 2024.

– Jag ser fram emot att fortsätta arbetet och att hålla en hög klass på Fåglar i Närke, en otroligt vacker och värdefull tidning för medlemmarna.

– Själv är jag väldigt dålig på fåglar men nu när jag kommer arbeta med medlemstidningen tror jag även att mitt fågelintresse kommer att växa sig större. När jag läser om Närkes Ornitologiska Förenings arbete blir jag väldigt inspirerad att lära mig mer, och jag tycker det är otroligt fascinerande att lyssna till kunniga personer som får berätta om sina stora intressen, säger Amanda som är uppväxt i Svennevad och numera bor i Hallsberg.

*Jag har kryssat över
100 arter bara från
min egen tomt.*

- Sandra Tengelin

Efter den här artikeln skrevs fick Sandra anledning att åka på ett så kallat drag. En stäppörn larmades ut. Hon och skådarkollegan Bengt Andersson hoppade på cyklarna (ja, de fanns i närheten). De cyklade sex kilometer till Kräcklinge och kryssade den rara rovfågeln (Närkes första stäppörn någonsin)

Sandra Tengelin

Ålder: 39 år.

Bor: I ett hus i Edberg utanför Fjugesta.

Familj: Singel.

Gör: Jobbar som montör/fabriksarbetare på företaget Dockab.

Intressen: Fågelskådning och trädgårdsskötsel. "Fågelskådning är en jätterolig hobby som tar en del tid. Och så gillar jag att pyssla om min trädgård."

TEXT: CHARLOTTA HEDBERG TIDEMAN

FOTO: ARNE LUNDH

Kikaren hänger i hallen och den grabbar Sandra Tengelin i farten så fort hon går ut genom ytterdörren. - Så klart, man vet aldrig vad man kan upptäcka. Jag har kryssat över 100 arter bara från min egen tomt, säger hon.

SANDRA HAR INTE varit fågelskådare så väldigt länge, men intresset för djur och natur fanns i familjen redan när hon var barn.

- Ingen var just fågelskådare, men vi var alltid ute och plockade bär på höstarna och matade småfåglarna på vintern, så intresset för naturen har alltid funnits.

- Riktigt på allvar blev det först 2014 när jag fick höra att man kunde komma nära fåglarna vid Rävången i Rynningeviken i Örebro. Då fick jag se en svarthakedopping för första gången på riktigt nära håll och det var en ögonöppnare.

SANDRA BOR I ETT hus på landet och tar bilen till jobbet varje dag - men när hon skådar blir det mest på två hjul.

- Jag har tur som bor så bra att jag kan hoppa upp på cykeln och ta en sväng runt om på vägarna i närområdet och utnyttja alla lediga stunder. Det svåra när man ekoskådar med cykeln är att se fåglarna, så det gäller att höra dem först.

Och så fort man hör nåt spännande låte måste man försöka lista ut var de håller hus och försöka se dem.

DÅ MÅSTE DU vara duktig på fågellåten?

- Jag tycker det är kul och jag försöker att lära mig nya låten hela tiden. Med de nya apparna som man har i mobilen så är det hyfsat enkelt att hålla sig uppdaterad.

- Min allra närmaste fågelokal är Vattenparken i Fjugesta och där är jag ofta. Det är faktiskt en liten oas där man ser de vanliga arterna som sothönor, grågäss, gräsänder, sävsångare och rörsångare. Men det dyker också upp andra mer ovanliga och roliga arter, det finns ju till exempel häckande pilgrimsfalkar i området.

SANDRA HAR OCKSÅ nära till Vibysjön, där det finns flera spännande fågelarter.

- Men så klart går det inte riktigt att jämföra med Tysslingen, Kvismaren och Oset som är fantastiska lokaler att skåda i. Och ibland blir det förstås en tur dit också.

INTERVJUN MED SANDRA görs i mitten av augusti och hon har varit igång och arbetat ett par veckor efter en sommar med nya kryss. Och nya upplevelser.

- Just nu har jag sammanlagt 246 Sverigekryss och vi får väl se om det blir några fler innan det blir riktig höst. Mitt senaste fick jag nu i sommar, en lavskrika, när jag var på semester i Tandådalen med min mamma och hennes sambo, som har en stuga där.

- Jag hörde ett annorlunda låte som jag inte riktigt kände igen och så tittade jag upp i en grantopp och upptäckte att det var där den satt. Och där gick lite av en dröm i uppfyllelse för den ville jag verkligen se, säger hon.

En annan speciell händelse i sommar kommer Sandra aldrig att glömma.

- Det var också på semestern i Tandådalen när mamma och jag bara stod och pratade på stugverandan. Plötsligt kommer en falk flygande bland stugorna på väg mot några stora granar där det sitter småfåglar. Det dyker upp en falk till och de båda gör lite luftakrobatik tillsammans och plötsligt vänder den ena och flyger rakt mot oss. I ansiktshöjd!

Dra på larm?

"Kanske om den krushuvade pelikanen är i närheten."

Sandra rekommenderar varmt att delta i någon av NOFs nybörjarkurser. Att ta följe med erfarna skådare har stor betydelse.

– Jag säger till mamma att stå still för jag ville se vad den tänkte göra. Men då upptäcker den oss och tvärvänder bara ett par meter framför oss. Känslan var att den kanske tänkt sätta sig på verandaräcket.

– Vi kom fram till att det var tornfalkar. Det var stäpels på den upplevelsen, skrattar Sandra.

DÅ FÅR MAN säga att du haft en fin och spännande sommar med många upplevelser?

– Ja, våren och sommaren är min bästa tid, då lever jag verkligen upp. När jag är ledig försöker jag skåda tidigt på morgonen. På den mörka årstiden får man försöka skåda fågel på helgerna.

NÅGOT SOM SANDRA varmt rekommenderar är att delta i NOFs nybörjarkurser. Eller att vara med andra skådare som har erfarenhet.

– Jag försöker att lära mig nya arter hela tiden genom att läsa på, titta på bilder och lyssna, men det allra bästa tror jag är att vara ute i naturen med andra duktiga fågelskådare.

– Under flera år har Lars Johansson och jag varit ledare för NOFs nybörjarkurser och det var otroligt kul och lärorikt. Det är alltid ett gäng med olika

kunskap och erfarenhet och med Lars som erfaren ciceron så får man alltid se och höra många roliga arter.

– Jag minns till exempel att vi hörde en kornknarr som har ett rätt lustigt läte. Sånt är kul.

– Kanske är det skäggmes. Jag praktiserade på Kvismare fågelstation under skoltiden. Då vi fick en snygg hane i näten. Det var första gången jag såg den arten. En annan favoritfågel är stjärtmesen, och jag hade turen att se en hel familj med tolv ungar när jag var ute och cyklade i våras. De satt på fem meters håll och var helt orädda.

– Tidigare hade jag lavskrikan som en drömfågel att skåda och den fick jag ju se i somras.

SANDRA ÄR INTE den som åker på larm om det inte skulle vara någon intressant fågel som finns i närområdet, eller i alla fall inom ett hyfsat avstånd från hemmet.

– Hittills har jag avstått från att åka längre sträckor. Men det är klart: skulle till exempel den krushuvade pelikanen eller någon annan exotisk fågel komma i närheten så kan jag tänka mig att hänga på.

NOFs FB-grupp har över 1 700 medlemmar

NOFs Facebookgrupp växer stadigt. Vi har nu passerat 1 700 medlemmar i gruppen.

Föreningens Facebook-grupp är ett komplement till föreningens tidskrift Fåglar i Närke, och till hemsidan. I NOFs Facebookgrupp finns lite tips om saker som händer, till exempel arrangemang inom Närkes Ornitologiska Förening, men också andra aktiviteter som rör fågelskådning. Här delar också medlemmarna med sig av bilder eller andra skådarupplevelser, eller ställer frågor som rör fåglar.

Gruppen är en så kallad sluten grupp, det innebär att man måste gå med i gruppen för att se vilka bilder som visas och vilka diskussioner som pågår inom gruppen. Anledningen till att vi har en sluten grupp är för att slippa reklam och annat som kan upplevas som besvärande och som inte tillhör syftet med gruppen.

Alla är välkomna att delta i NOFs Facebookgrupp.

Vid sidan av att gå med i NOFs Facebookgrupp är du alltid välkommen som medlem i vår förening.

Ekoskådarna går in mot slutspurt

Ekoskådningen i Närke går in mot slutspurt av säsongen. Nu finns chansen att ekokryssa de arter som man missade under vintern och tidiga våren, bland annat tretåig hackspett, gråspett, korsnåbbar och många andra arter som hör till skogsarterna. Dessutom har det tillkommit två arter: skogsgås och tundragås (sädgås försvinner dock).

Så här är ställningen i början av september:

1. Staffan Gustavsson 190 arter
2. Johan Flodin 169
3. Bengt Andersson 163
4. Kent Halttunen 150
5. Sandra Tengelin 146
6. Eva Georgii Hemming 140
7. Urban Tholén 140
8. Jan Gunnarsson 134
9. Ronnie Lindqvist 134
10. Puch Thyen 116
11. Helena Martikainen 106

Fastighetsskötarna vid badhuset i Kumla, Jennie Wikman och Osman Mohammed, visar upp bolådan för pilgrimsfalk till taket på badhuset i Kumla.

Nu kan pilgrimsfalkarna flytta in vid badhuset i Kumla

Närkes Ornitologiska Förening fortsätter sitt viktiga arbete med att skapa boplatser för pilgrimsfalkar och berguvar. Det senaste tillskottet är en bolåda avsedd för pilgrimsfalk på badhuset i Kumla, som ligger intill reningsverksdamarna.

TEXT & FOTO: KENT HALTTUNEN

NOF HAR UNDER DE SENASTE ÅREN arbetat aktivt för att öka häckningsmöjligheterna för de karismatiska fågelarterna berguv och pilgrimsfalk. Båda arterna behöver hjälp med att hitta lämpliga häckningsplatser. Flera bolådor avsedda för berguv har monterats i lämpliga bergtäkter. En del andra har monterats i Kvarntorp och på USÖ i Örebro.

BOLÅDOR FÖR PILGRIMSFALK finns numera på sju olika platser i landskapet, förutom den i Fjugesta där det pågår lyckade häckningar. Den senaste tillskottet är en bolåda på taket på badhuset i Kumla. Det är naturvårdshandläggaren i Kumla, David Kindgren Bartholdsson, som marknadsfört idén med att sätta upp bolådor för att gynna pilgrimsfalkar och

berguvar.

– Kul att så många visat intresse, säger han.

Nu är flera bolådor planerade: en för pilgrimsfalk på silon i Kvarntorp och en för berguv vid före detta kalkbrottet i Hällabrottet. Dessutom vill Lantmännen sätta upp en bolåda för pilgrimsfalk på silon i Kumla.

NOFS MÅLMEDVETNA ARBETE väcker nu intresse hos fler. Fastighetsägare och andra vill ta del av möjligheten att få rovfåglar att häcka på sina fastigheter, och därigenom dämpa förekomsten av råttor och alltför många kajor, tamduvor och måsar. Det här är en metod som fungerar på många håll i världen, men erfarenheter utifrån visar att det tar tid att få rovfåglarna att etablera sig.

NU FINNS FÖRHOPPNINGAR att fler pilgrimsfalkar ska börja häcka i landskapet. Paret i Fjugesta har under de senaste sju åren fått fram 24 flygga ungar. Studier visar att de unga honorna söker en häckningsplats som i genomsnitt som ligger 100 km från födelseplatsen. Hanarna försöker hitta en plats 50 km från födelseplatsen.

Hjälmarens sjöfåglar räknades för sjätte gången

I juni inventerades Hjälmarens fågelskärr. Det var sjätte gången som ornitologer och båtförare gav sig ut för att räkna fåglar på små öar, kobbar och skär. Inventeringarna genomförs vartannat år. Vid förra inventeringen 2023 återfanns fåglar på 80 olika skär.

Den heltäckande inventeringen ingår i en miljöövervakning i syfte att kartlägga populationsutveckling och omflyttningar av framför allt måsfåglar. Dessa kan påverkas av bland annat igenväxning, ändrat klimat och exponering av miljögifter.

Liknande inventeringar genomförs också i de andra stora sjöarna i Sverige: Väner, Vättern och Mälaren.

Johan Nilsson från Vinön var projektledare när Hjälmarens alla skär inventerades på fåglar i juni.

Enklare att betala med Swish

Med Swish i din mobil är det enkelt att göra en betalning till NOF. Swish kan du använda när du ska ge ett bidrag för fågelguidning, betala fågelresan eller om du vill skänka pengar till NOFs Fågelskyddsfond. Eller du kanske vill köpa en NOF-pryl, då kan du betala via Swish.

**Swishnumret till NOF är:
123 02 90 361**

Tips: Lägg in numret och namnet som kontakt i mobilen så är det lätt att nå!

Du som inte kan eller vill använda Swish kan givetvis alltid använda dig av bankgiro 5747-3357 som vanligt när du ska betala till NOF.

123-029 03 61

NOF

Saxad info från Kvismare fågelstation

Närkes Ornitologiska Förening och Kvismare fågelstation har beslutat att de båda föreningarna ska närma sig varandra. Ett led i detta är att Johan Miller, som sitter i styrelsen för NOF, också tagit plats i styrelsen för Kvismare fågelstation.

Ett annat steg är att läsarna av Fåglar i Närke ska få ta del av innehållet i fågelstationens informationsbrev. Här kommer några valda delar ur det senaste infobrevet.

Kräkinventering

Kvismare fågelstation har genomfört regelbundna kräkinventeringar sedan 1965. De visar i stort sett på en stabil population. Resultatet av inventeringarna redovisas närmare i Vår Fågelvärld nr 4/2025. Resultatet är ett viktigt inlägg i den livliga debatten kring kråkor-nas förekomst och påverkan på andra arter. Kräkan betraktas på många håll som en problemfågel.

Förvirrade kärrhök

De bruna kärrhökarna kom tidigt våren 2024, och ungefär hälften av honorna gick till häckning i månadsskiftet april – maj. Den andra hälften flög bara runt och påbörjade inte bobygge förrän efter en dryg vecka eller ännu senare. Detta är något vi aldrig observerat tidigare. Ungarna av de bruna kärrhökarna har i år fått färgringar med text, så om ett par år hoppas vi få in rapporter om hur de rör sig.

Lyckad ringmärkning

Ringmärkningssäsongen 2025 har varit mycket lyckad. Personalen har ringmärkt väldigt många sävsångare: det är en art som ökat kraftigt de senaste åren. Det verkar också ha varit ett bra år för skägges. Totalt har fram till och med den 10 augusti, 4 230 fåglar ringmärkts. Det är ett betydligt högre antal än under fjolåret. En del ovanliga arter har ringmärkts: två spillkråkor och några vaktlar.

Har du saker du inte behöver?

Fågelstationen har ont om pengar, och huset vid Ängafallet behöver ständigt ses över. Har du saker som du inte längre använder? Det kan vara köksgeråd, matbord, stolar, kontorsstolar, skrivbord, verktyg och cyklar. Just nu står en bättre begagnad tvättmaskin högt på önskelistan. Skänk dina gamla saker, gör en insats för miljön och för fågelforskningen. Hör av dig till: mfg@kvismaren.org eller ring Magnus Friberg på 073-503 08 35.

HÖSTENS STORA UTMANING

– att skilja på skogsgås och tundragås

Att artbestämma vissa snarlika fågelarter är en utmaning, men samtidigt ett nöje för oss ornitologer. Nu har vi fått en ny nöt att knäcka när gåsararter ska urskiljas.

TEXT: ÅKE PETTERSSON

Sädgåsen byter namn till skogsgås och rasen tundrasädgåsbli nu en egen art, tundragås. Dessa nyheter inom ornitologin fick vi presenterade i sommar i *Vår Fågelvärld*. Här kommer först en bakgrund till den förändringen och framför allt hur vi skiljer dessa två arter.

Under de senaste 20 åren har stora framsteg skett hur fågelarter bildas och vilka arter som är nära släkt med varandra genom analys av DNA. Nya släktträd har ritats upp av forskare världen över.

Samtidigt har ett arbete pågått att få till en enhetlig lista på alla världens fågelarter. Det har funnits tre olika listor som haft olika syn på vad som är en art. I Sverige är det BirdLife Sveriges taxonomikommitté som föreslår vilken lista som ska följas. En successiv anpassning till den europeiska listan har gett flera nya arter såsom svartkråka och en mängd nya sångare i Sydeuropa, men också sammanslagning av snö- och

gråsiska till en art. Det som nu har hänt är att man enats om en gemensam världslista, *AviList*. Det innebär bland annat att svartkråka och kråka åter ska betraktas som en gemensam art, amerikansk kricka blir endast en ras av kricka och att tundrasädgåsbli en egen art, tundragås.

DNA-analyser av gässens arter och raser visar att både *tundragås* och *skogsgås* närmaste släkting är *spetsbergsgås*. I släktträdet har de båda arterna spetsbergsgås mellan sig som den närmaste släktingen, och därmed kan den tidigare rasen tundrasädgåsbli inte betraktas som ras av sädgåsbli utan de måste bli en separat art. Alternativet hade varit att låta alla tre (inklusive spetsbergsgås) vara raser av sädgåsbli. Detta var naturligtvis inget alternativ

NAMNFRÅGAN

Skogsgås, som nu är det nya namnet på sädgåsbli, är ett gammalt lokalt namn. Det är ett passande namn, eftersom tajgan är dess häckområde.

Sädgåsen har försvunnit som egen art, och i stället har det blivit två nya arter: skogsgås och tundragås. I höst har du chansen att kryssa båda de nya arterna när gässen rastar i Närke. Men det är inte helt enkelt att skilja de båda arterna åt. Foto: Torbjörn Arvidson

TUNDRAGÅS

Huvudet mörk gråbrun (blekare hals & kropp).
Vanligtvis rund huvudform.

Kort & tjock hals.

Kort & kraftig näbb.

Färgen i huvudsak svart med orange ring

TUNDRAGÅS. FOTO: OVE PETERSSON

SKOGSGÅS

Huvud & övre delen av halsen mörkbrun.
Platt/långsmal huvud-näbb form.

Lång & tunn hals.

Lång & tunn näbb.

Färgen i huvudsak orange

SKOGSGÅS. FOTO: TORBJÖRN ARVIDSON

Jag har själv sett den på små myrar i tallskog norr om Enare träsk i Finland. Få uppgifter finns om hur många par och var den häckar i norra Sverige. 850 par är en uppskattning som har stor osäkerhet. I ett försök att få visshet märktes några skogsgäss med sändare av en Umeåforskare. Han hittade den ruvande skogsgåsen vid en gran mitt inne i Norrlands inland, vilket visar att namnet skogsgås fungerar och är passande. Den skandinaviska och ryska populationen beräknas till 70 000 individer. Ytterligare några östliga raser finns av skogsgås, men de ingår inte i detta antal.

Tundragåsen finns på tundran norr om tajgabältet. Populationen är betydligt större än för skogsgåsen – 100 000 till 150 000. De övervintrar hittades i östra Tyskland och Polen. Ifjol hittades tundra-gäss under häckningstid i Tavvavouma i norra Lappland av BirdLife Sveriges inventeringsprojekt. Kanske är det en ny häckfågel för Sverige i områdena norr om Torne träsk.

FÖREKOMST I NÄRKE

Skogsgåsen rastar i Närke från februari till april i tusental, främst vid Kvismaren, Segersjö och Tysslingen, men också på övriga Närkeslätten. Numera nås det högsta antalet rastande skogsgäss i början av mars. Om hösten rastar 20 000 till 25 000 på Närkeslätten med en topp i oktober. De numera milda vintrarna innebär att skogsgås förekommer i Närke under september till april. Tundragåsen har främst rapporterats

från Kvismaren och Tysslingen. Här är det några få skådare som rapporterar den tidigare betraktade rasen, men nu arten tundragås. Min erfarenhet är att de uppträder gärna i artrena flockar i Kvismaren. De rastar gärna i täta flockar i Rysjöns norra del, då de dagtid kommer in för att dricka vatten. Inluget sker vanligen från områden norr om Kvismaren. Här har jag sett flockar från några hundra till 1 300 under de senaste tio åren, både vår och höst.

Fyndbilden i Närke är enligt Artportalen följande. Enstaka fynd på högst 10 ex. före år 2000, sammanlagt 32 fynd åren 2000–2009 och de sista 15 åren över 400 rapporter av tundragås i Närke. Gåsexperten Hakon Kampe-Persson hittade i oktober 2016 och oktober 2017 vid en noggrann kontroll 5 770 respektive 6 100 tundragäss i gåsflockarna från Kvismaren till Segersjö. Det var en ögonöppnare för oss som räknar gäss runt Kvismaren.

HUR SKILJER MAN PÅ ARTERNA

Nils van Duivendijk skriver i den nyutkomna handboken för europeiska fåglar följande: Att skilja skogsgås och tundra-gås från varandra är ofta svårt, ibland omöjligt, beroende på att individuella skillnader i utseende förekommer hos båda arterna. Det kan vara särskilt svårt att bestämma enstaka individer i en blandad flock.

Mitt tips är att först grundträna på utseendet på skogsgåsen och spetsbergsgäs-

sen. Hur ser de egentligen ut: Kolla in hals och huvudform, näbbens färg och form, benfärg och fjäderdräkt.

1. SPETSBERGSGÅSEN med sin ljusgrå rygg, korta rosa näbb, mörkrosa fötter och med ett mörkt huvud som bildar en kontrast mot en ljusare hals.

2. SKOGSGÅSEN är stor med lång och smal hals, gulorange fötter, långsmalt huvud, lång näbb i gulorange med varierande andel svart inslag.

3. TUNDRAGÅSEN är mindre och har kort och tjock hals, kort näbb och vanligtvis med mer svart och med ett orange parti i främre delen av näbben.

Eftersom näbbfärg och fjäderdräkt kan variera hos båda arterna så måste en artbestämning grunda sig på att nästan alla kriterier är uppfyllda. I en enhetlig gåsflock är det lättare att se att nästan alla är stöpta i samma form. Just kroppsformen, den så kallade jizzen, är enligt mig den bästa vägvisaren. Om gåsen är av mindre storlek (mellan bläsgås och grågås), har kort och tjock hals och med en grov till stor del mörk näbb så är det en tundragås, och om hela flocken i stort är identiska kan du vara helt säker. Lycka till med bestämningen av vår nya gåsart – det är svårt men inte omöjligt!

PS. Om du har möjlighet, ta ett foto på gåsen och få hjälp med artbestämningen. Även ett dåligt foto kan vara till stor hjälp för att kunna skilja på skogsgås och tundragås.

Fler fick chansen att komma nära fåglarna

Under sommaren har sju deltagare från NOF fått lära sig mer om hur det är att ringmärka fåglar. Ringmärkningen har ägt rum på Äsön under ledning av Kvismare fågelstation.

Det är Lars Johansson som tagit initiativet till ringmärkarkursen, och erbjudit sju deltagare att följa den ringmärkning som personal från Kvismare fågelstation bedriver på Äsön.

– Jag tycker det är jättespännande med ringmärkning, säger Lena Asp som varit en av deltagarna.

Under utbildningen har deltagarna fått lära sig hur det går till att sätta upp näten på fångstplatserna, hur man plockar fåglarna ur näten på ett varsamt sätt, hur man mäter och väger samt förser fåglarna med en ring. Alla uppgifterna protokollförs och blir sedan till ett underlag för fågelforskning.

– Äsön är en bra plats för ringmärkning, och det är relativt enkelt att ta sig dit också, berättar Lars Johansson som följt utvecklingen på ringmärkarplatsen i över 60 år.

Deltagaren Lena Asp tycker en intressant del är att få hålla i fågeln och studera alla detaljer och karaktärer på fåglarna.

– Det här gör att det blir enklare att skilja på lövsångare och gransångare, och även se vad som är olikheterna mellan kärrsångare och till exempel rörsångare, berättar Lena.

Här är en rapport från en av mornarna för ringmärkning:

Äsön 26 augusti. Ringmärkningen startade trevande, men det tog sig både med vädret och fåglarna. Knappt 160 fåglar varav 141 med nya ringar: 29 blåmesar, 22 sävsångare, 20 lövsångare, 12 svartmesar, 8 gransångare, 8 sävsparvar, 7 svarthätor, 6 talgoxar, 4 rödhakar, 4 sädesärlor, 4 ladusvalor, 3 grönsiskor, 3 ärtsångare, 2 koltrastar, 2 rörsångare, 2 trädgårdssångare och 1 talltita, törnsångare, skäggmes, bofink och trädpiplärka.

Maria Wanche är en av dem som under sommaren fått möjlighet att lära sig mer om ringmärkningen på Äsön. Foto: Lena Asp

Märkta vitkindade gäss ska ge värdefull kunskap

Gps-sändare på vitkindade gäss, märkta bland annat i Boglundsängen, ska ge kunskap om hur fåglarna rör sig i landskapet, var de födosöker och var de flyttar. Foto: Niklas Liljebäck

I juli fångade man in 61 vitkindade gäss i Boglundsängen. Av dessa fick 48 färgringar på benen, och 20 fick halsringsändare. Syftet är att få mer kunskap om var gässen rör sig i landskapet och var de övervintrar.

Antalet vitkindade gäss, både de som häckar och de som övervintrar i Sverige, ökar i antal. Det är också en gäsart som ställer till en hel del skador i jordbruket. Trots det, är arten fortfarande fredad (det förekommer dock skydds jakt). För att få mer kunskap om hur de häckande vitkindade gässen rör sig i landskapet, vilka åkrar de födosöker på och vart de flyttar under vintern, har Sveriges lantbruksuniversitet startat ett treårigt projekt för att kunna följa gässen.

I SOMRAS, DEN 8 JULI, fångade man in totalt 61 vitkindade gäss i Boglundsängen. Samtliga fick en metallring runt ena benet. Dessutom satte man på färgringar på 48 av gässen, det är färgringar med kombinationer som man kan läsa av. 20 av gässen fick också en halsringsändare, som ger GPS-signaler och som forskarna kan följa.

– Vi räknar med att sändaren fungerar mellan två och i bästa fall fem år. Och dessa ger förstås massor av information, säger Niklas Liljebäck på Svenska Jägarförbundet som var med vid märkningen.

– Men vi vill gärna ha hjälp att läsa av färgringarna, dessa avläsningar ger oss värdefull information.

FÖRUTOM MÄRKNINGEN I BOGLUNDSÄNGEN har ungefär lika många vitkindade gäss i trakten av Oxelösund märkts med halsringsändare och färgringar på benen.

I vinter räknar forskarna med att kunna märka ett antal vitkindade gäss i Skåne. Det är för att kunna följa de gäss som övervintrar i Sverige. Man vill veta varifrån de kommer, vilka fält de rör sig på och hur länge de stannar i södra Sverige.

SÅ RAPPORTERAR DU EN GÅS MED FÄRGRINGAR

Forskarna vill gärna att du läser av färgringarna på benen på de vitkindade gässen och rapporterar dessa på webbplatsen cr-birding. Det ger värdefull kunskap som kompletterar information från GPS-sändarna.

– Vi har skaffat oss mycket erfarenhet från märkningen av grågässen under de senaste åren. Alla fågelskådares observationer och rapporter blir till mycket intressant kunskap om bland annat hur länge fåglarna lever och i vilka områden de rör sig, förklarar Niklas Liljebäck.

Så här rapporterar du en märkt gås:

Skaffa en inloggning till hemsidan där man ska rapportera ringmärkta fåglar: <https://submit.cr-birding.org/> (sidan är på engelska). Börja med att sätta ut var du såg gässen på kartan, skriv in datum och tidpunkt. Klicka i vilken art det är, till exempel (Barnacle Goose = vitkindad gås).

Klicka på draw markers, och följ instruktionen. På vitkindade gäss sitter färgringarna på benen: håll koll vilken färg och kombination som finns på vilket ben (se ex figuren intill).

Fyll i övriga uppgifter och spara.

Vill du ha hjälp? Kontakta Lennart Eriksson 073 642 27 99 eller Kent Halttunen 070 216 11 30, så hjälper de dig att rapportera de färgmärkta gässen.

Stefans slit gav utdelning – upptäckte Närkes första stäppörn

Stefan Andersson från Åsbro upptäckte en stäppörn som sedan varit i trakten av Kräcklinge.

Stefan Andersson från Åsbro är en av dem som nöter på i fält. Den 18 augusti gav det resultat. Då upptäckte han en stäppörn, den första någonsin i Närke.

FÅGELSKÅDAREN OCH FÅGELFOTOGRAFEN
Stefan Andersson säger själv att han är något av en rovfågelnörd; han brukar vara nere vid Falsterbo varje höst under rovfågelsträcket. I mitten av augusti var han på hemmaplan och spanade efter rovfåglar. Han stod vid Kräcklinge och spanade ut över de öppna fälten längs Täljeån.

– Det är ett intressant område där jag nyligen har sett både ängshök och blå kärrhök, berättar Stefan.

NÄR HAN STÅR OCH SPANAR ut över fälten får han syn på en örn som är mindre än en havsörn. Det är långt håll och han tar några bilder med kamera. Rovfågeln glider över trädkropparna och det ser ut som den går ner strax norr om Götabro.

– Jag kikade på bilderna och misstänkte att det kunde vara en mindre skrikörn, förklarar Stefan.

HAN LARMADE UT FÅGELN som misstänkt mindre skrikörn. Samtidigt skickade han några bilder till "experten" Klaus Malling Olsen. Stefan publicerade också några bilder på en FB-sida som heter Rovfugle i Felten.

– Där var det flera som sa att det är en stäppörn, förklarar Stefan.

Någonstans i bakhuvudet hade han det också på känn: att det kunde vara en stäppörn. Stefan har nämligen vid flera tillfällen stått ute på Nabben vid Falsterbo och fått larm om att en mindre skrikörn är på gång. När den väl har kom-

mit till Nabben och observerats av många så har det blivit en stäppörn.

Grattis, Stefan!

– Tack, men visst hade det varit ännu bättre om jag kunnat artbestämma den direkt, men det är svårt och på långt håll, säger Stefan Andersson ödmjukt. Men Stefan gav sig inte med att ha sett och fotat örnen på långt håll. Hela dagen därpå var han på plats för att se om stäppörnen var kvar i området. Men inte ett spår av örnen och ingen annan skådare hittade fågeln heller.

NÅGRA DAGAR SENARE, den 23 augusti, var Stefan åter på plats i Kräcklinge. Då fick han på nytt syn på den ovanliga stäppörnen, den här gången kom den och satte sig på en nyslagen åker. Stefan larmade ut fågeln och många fågelskådare kom för att se den ovanliga örnen. Stäppörnen har sedan varit observerad dagligen till glädje för många fågelskådare från hela Mellansverige.

Fakta om stäppörnen

Stäppörn håller vanligen till i öst: Ryssland, Ukraina och Kazakstan. Den kan ha ett vingspann upp mot 190 centimeter och normalt flyttar den till östra Medelhavet under vintrarna. Den siktades i Sverige för första gången 1964 i Falsterbo. Numera syns den nästan varje år, ofta i södra delarna av landet.

Dags att nominera till Årets gulsparv

Närkes Ornitologiska Förening, NOF, har sedan 2014 delat ut ett pris till en person eller grupp av personer som har gjort insatser inom fågelintresse, fågelskydd eller fågelforskning.

Första årets pris som Årets gulsparv 2014 gick till Olle Liljedahl.

Sedan dess har en rad personer eller grupper som gjort stora insatser fått ta emot årets gulsparvpris (se listan nedan). Under några år var priset vilande, bland annat på grund av att NOF har tagit över ansvaret för Erik Rosenbergs naturvårdspris (Mats Rosenberg 2022 och Leif Bertilsson 2024)

Nu är det åter dags att nominera lämpliga kandidater till Årets gulsparv. Priset ska delas ut i samband med NOFs årsmöte i februari 2026. Vem tycker du har gjort sig förtjänt av priset? Ta kontakt med någon i styrelsen och presentera din kandidat, gör det gärna före den 15 januari 2026.

Tidigare pristagare:

2014 Olle Liljedahl
2015 Märkplats Venan
2016 Annika Lorin, Åsa Bengtsson och Ami Sundén
2017 Åke Lorin
2018 Helny Olsson
2019 Jonas Engzell och Hans Waern
2020 Ronnie Lindqvist
2021 Staffan Ullström
2022 Åke Pettersson
2025 Lars Johansson

Lars Johansson fick ta emot priset som Årets gulsparv 2025. Vem tycker du har gjort sig förtjänt av priset som ska delas ut i februari 2026?

Svårt för berguven i landskapet i år

Inte en enda berguvsunge har noterats i Närke i år. Säsongen startade hoppfullt, men ingen lyckad häckning har konstaterats 2025 bland de fem kända par som bevakats i landskapet. Strax utanför Närke har däremot berguvarna i ett kontrollerat revir fått ut ungar.

Under vintern och våren 2025 har NOFs ljudboxar använts flitigt. Berguvar på fem kända lokaler har övervakats med hjälp av den smidiga och lättarbetade utrustningen. Inspelningarna visade att samtliga platser var besatta och att det vid alla utom en, finns ett stationärt par. Vid den femte platsen hördes det enbart en hane.

Ronnie Lindqvist håller i en berguvsunge som är på väg att ringmärkas. Men i år ser det dystert ut för berguven, inga ungar är noterade i de kända berguvsreviren.

Paren i de andra reviren har stundtals varit mycket ljudliga fram till april, då de blev alltmer tysta. Förhoppningen var att alla paren skulle gå till häckning. Bekräftelse på om den är lyckad får man genom att höra tiggande berguvsungar. Det är ett läte som fastnar lätt på inspelningarna.

Det är svårt att veta varför det inte kommit fram några berguvsungar i år. Men de

här stora fåglarna lever länge, och skaffar sig erfarenhet om vilka år det är meningsfullt att häcka. Kanske anade uvarna att det fanns risk för födobrist under en kritisk period av uppfödningen? Kanske var det något annat som gjorde att uvarna inte fullföljde häckningen? Nästa säsong får utvisa om årets resultat var en tillfällighet eller om nedgången för berguv fortsätter.

Studie
främjandet

Fisktärnan är en av de arter som häckat i Rävgången i Rynningeviken i Örebro. Det visar årets inventering i området. Foto: Thord Eriksson

Svarthakedoppingen borta som häckart i Rävgången

För första gången på 31 år saknas svarthakedoppingen som häckart vid Rävgångsmaden. Det visar den inventering som genomförts i området varje år sedan 1995. Inventeringen visar att tolv arter haft en lyckad häckning, ytterligare elva arter har varit stationära under häckningsperioden.

Rävgångsmaden, som är en del av naturreservatet Rynningeviken, invigdes 1995. Sedan dess har området inventerats på fåglar varje år, först av Leif Sandgren, sedan av Thord Eriksson och numera av Johan Flodin.

METODIKEN FÖR INVENTERINGEN har varit densamma under alla år. Inventeraren vandrar genom området tidiga mornar med 14 dagars mellanrum under perioden 5 april – 30 juli. Utöver de egna observationerna går man också igenom alla rapporter på Artportalen.

INVENTERINGEN VISAR ATT TOLV ARTER haft en lyckad häckning: skäggdopping, gråhakedopping, knölsvan, vitkindad gås,

grågås, kanadagås, gräsand, knipa, rörhöna, sothöna, skrattnås och fisktärna.

Ytterligare elva arter har varit stationära i området under inventeringstiden, bland annat tofsvipa, enkelbeckasin, rödbena och grönbena. Men eftersom inventerarna inte går ut på maden och letar bon, är det svårt att veta om vadarernas häckresultat. Några andra arter som varit stationära i området är: snatte-rand, kricka, skedand, vigg och trana.

NOTERBART ÄR ATT svarthakedopping saknas som häckart i Rävgångsmaden. Den har varit regelbunden där varje år så länge inventeringen pågått. Det här är första gången som den saknas nästan helt och hållet från inventeringen. Oklart vad som är orsaken.

Röd glada, fiskgjuse, jorduggla, havsörn, ormvråk, brun kärrhök och tornfalk har alla observerats jaga över markerna under häckningsperioden.

I år har inventeringen kompletterats med en inventering av nattsångare med hjälp av ljudboxar. Läs mer om den på sidan 15.

På NOFs hemsida finns en redovisning av alla inventeringsresultat från Rävgången.

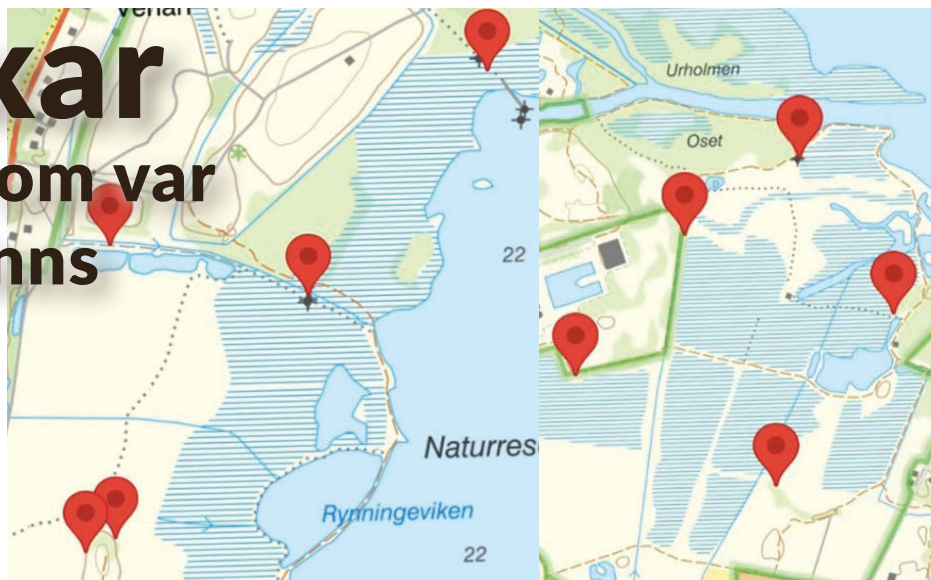
Ljudboxar

- ger kunskap om var nattfåglarna finns

Under många år har Oset och Rynningeviken inventerats på fåglar under dagtid. Det har i huvudsak ägt rum tidiga mornar. I år har inventeringarna kompletterats med ljudinspelningar nattetid med hjälp av ljudboxar.

NÄRKES ORNITOLOGISKA FÖRENING har köpt in flera ljudboxar som kan användas på många olika sätt vid inventeringar av fåglar. Under flera år har ljudboxarna bland annat använts för att inventera förekomsten av berguvar i vårt område.

I ÅR HAR ljudboxarna också använts för att inventera nattfåglarna i de stadsnära naturreservaten Oset och Rynningeviken i Örebro. Det är två områden som under många år inventerats på traditionellt sätt: tidigare morgonturer där man observerar, lyssnar och räknar antalet individer av de olika arterna i området. Fem ljudboxar monterades upp i Oset mellan den 13 och 17 maj, och ljud spelades in från solnedgång till soluppgång. Ljudboxarna fanns i Rynningeviken under perioden 18–24 maj med motsvarande inspelningstid. Mikrofonen på

Prickarna på kartan visar var ljudboxarna placerades. Under inspelningen var det en varm period, vindstilla och ingen nederbörd.

ljudboxarna tar upp ljud 360 grader, men har en elliptisk upptagningsriktning, vilket gör att man kan separera läten från olika individer relativt säkert. Boxarna placerades enligt kartan. Boxarna på Pers hög i Rynningeviken var ljudmässigt helt isolerade från varandra av kullen.

METODEN MED PASSIV inspelning med ljudboxar ger bra möjlighet att följa fåglarna under längre tid och under ostörda förhållanden. Boxarna är synnerligen lätthanterade, både vid montering och analys av innehållet. Programvarorna som finns för analys är någorlunda tillförlitliga och ger en lättöverskådlig resultatlista. Intressanta ljudfiler måste

kontrolleras manuellt för att säkerställa artbestämningarna. Det är speciellt svårt att med säkerhet fastställa antalet revir av rörhöna, vattenrall och småfläckig sumphöna, eftersom deras läten hörs på långa avstånd, det är även svårt att veta hur rörliga dessa arter är inom sina revir.

ÖVRIGT NOTERBART: NATTSTRÄCKANDE smålommar. Spelande nattskärna och dubbelbeckasin samt sjungande blåhake, alla sannolikt rastande under flyttningsperioden. En pilgrimsfalk som varnar nattetid. Pilgrimsfalkens sonogram stämmer exakt med referensen från Projekt Pilgrimsfalk.

Resultat Oset

Norra Näsbytornet

1 ex. rörhöna
1 ex. vattenrall
1 ex. blåhake, sång
1 ex. gräshoppsångare

Ungdomshyllan

1 ex. rörhöna

Gamla fågeltornet Utängen

1 ex. rörhöna
1 ex. gräshoppsångare

Ormesta holme

1 ex. rörhöna
1 ex. vattenrall

Ekbacken

1 ex. dvärgmås
1 ex. gråhakedopping
1 ex. rörhöna
1 ex. småfläckig sumphöna

Resultat Rynningeviken

Pers hög riktning väst

1 ex. kattuggla
1 ex. nattskärna, spel
1 ex. småfläckig sumphöna
1 ex. dubbelbeckasin, spel
1 ex. gräshoppsångare

Pers hög riktning öst

1 ex. smålom, överflygande 18 maj
1 ex. småfläckig sumphöna
1 ex. rörhöna
1 ex. gräshoppsångare

Stentornet

1 ex. småfläckig sumphöna
1 ex. pilgrimsfalk, lock- eller varningsläte
1 ex. gräshoppsångare

Lakdamarna

1 ex. smålom, överflygande 20 maj
1 ex. småfläckig sumphöna
1 ex. vattenrall
1 ex. rörhöna

Spången till gömslet

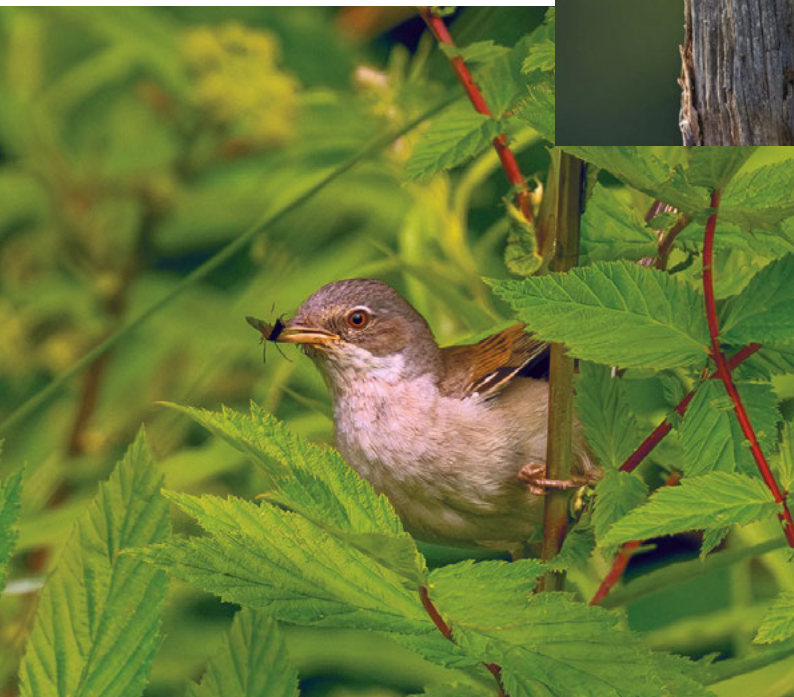
1 ex. vattenrall
1 ex. rörhöna

NÄRKESKÅDARNAS BÄSTA SOMMARBILDER

Vi på redaktionen bad er läsare att skicka in sommarens bästa fågelbilder. Vi har fått in många bidrag, tack för alla dessa. Vi har valt ut en del av dessa. De är av olika kvalité och återspeglar våren och sommaren 2025. Vänd för att se fler foton på nästa sida.

TÖRNSKATA

Skjutfältet i Villingsberg har varit en favoritplats för **Mats Ericsson** denna sommar. Och han har hittat flera fina fåglar i vackert ljus som till exempel den här törnskatan.

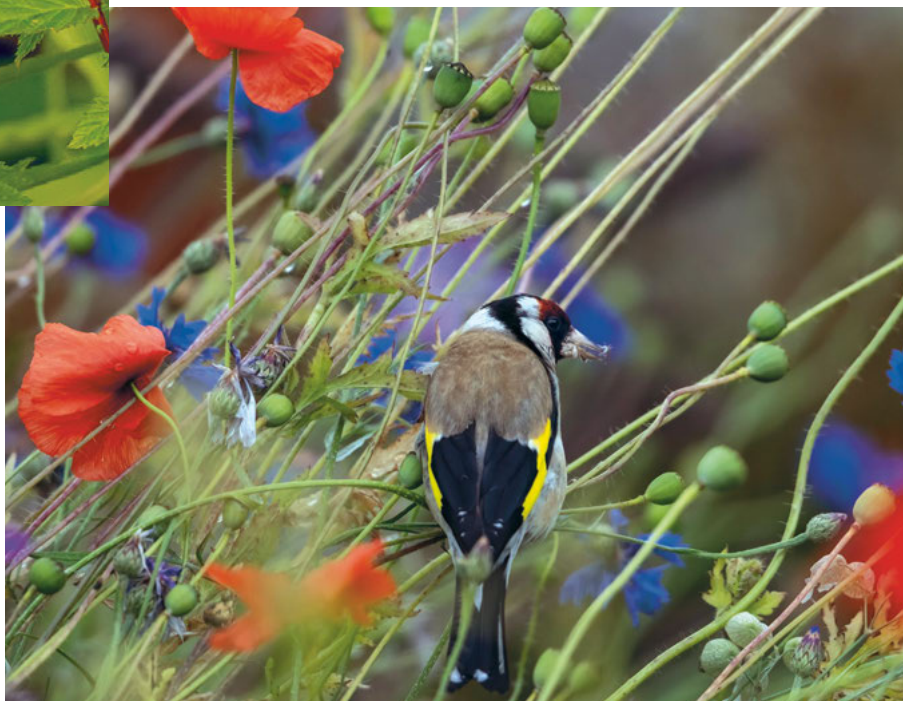

TÖRNSÅNGARE

En törnsångare med mat i näbben, ungarna väntar förstås någonstans i buskaget. Det har **Eva Georgii Hemming** fotat i sommar.

STEGLITS

Sätt av en liten bit din trädgård till en vacker blomsteräng: då lockar du bland annat humlor, bin och fjärilar. Det har **Anders Nydahl** gjort och bland blommorna fotade han en färggrann steglits.

KAJA

Denna ser nästan uppstoppad ut. Men det är en kaja som varit runt Naturens Hus under sommaren som **Kent Halttunen** fångade på bild.

SKATA

Tänk vad många färger en skata egentligen kan ha? Den här bilden som **Lena Asp** har fångat i Näsby vid Oset visar väl på det.

PILGRIMSFALK

I landskapet finns ett par pilgrimsfalkar som får ut ungar varje sommar.

Anders Silvertärn har fångat en av föräldrarna som är ute på en akrobatisk flygfärd.

NATTSKÄRRA

Att få en fågel på silverfat är väl få förunnat. Men när **Mikael Hansson** kom hem till Lövsångarestigen den 2 september låg nattskärren där.

GULÄRLA

Den här vackra gulärulan på en riktig sommaräng har **Göran Dahlkvist** lyckats fotografera vid Björka lertag utanför Kumla.

MINDRE STRANDPIPARE

Ingela Särnholm är en flitig besökare av naturen med sin kamera. I Oset i Örebro fångade hon de här tre mindre strandpiparna.

KATTUGGLEUNGE

Visst är det trevligt att ha kattugglor i trädgården, inte minst när ungarna hoppar ur boet. Det vet **Martin Karlsson** som bor på Irvingsholm vid södra delen av sjön Tysslingen.

GRÖNGÖLING

Unga gröngölingar har nog många observerat under sommaren. **Pelle Grahn** har fotat den här individen i Björkhaga i Örebro.

MINDRE STRANDPIPARE

Den här mindre strandpiparen fotograferade **Micah Tegevi** vid Hedens våtmark på väster i Örebro. Det var en av föräldrarna som vakade över ungarna.

RINGTRAST

Att få se en ringtrast är en sak, men att också lyckas fånga ögonblicket när den hittat en mask är er en annan. **Elisabeth Torgå** lyckades med det.

ORMVRÅK

Bilden är tagen strax bortom Vibysjön av **Levi Nordlund**. Ormvråken satt i sitt favoritträd lite bortom en väg ute på en liten åker, en plats som den ofta sitter vid.

RÖDSTJÄRT

Att ha fåglarna inpå sig är ett privilegium. **Ove Pettersson** lyckades fota den här rödstjärten i det egna trädgårdslandet i Oxhagen i Örebro.

STENSKVÄTTA

Lennart Sollerman Gustavsson är aktiv vid Kårsta golfklubb norr om Örebro. Ute vid golfbana fotograferade han den här unga stenskvättan.

TORNFALK

Mikael Gustafsson är ofta runt sjön Tysslingen och fotograferar. I somras hittade han den här balanserande tornfalken.

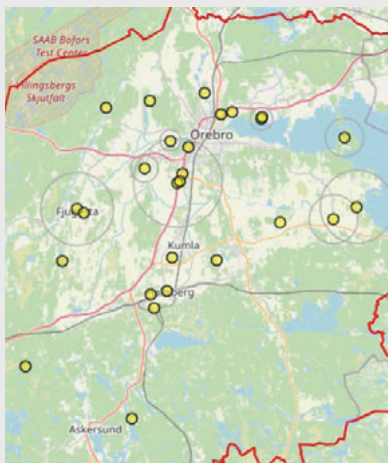
TORNFALK

Sami Rahkonen kom i sin bil när han fick se två tornfalkar jaga en vartbitare.

En av tornfalkarna satte sig på en vägs-kylt och Sami insåg att han måste lämna företräde.

Tack för rapporter om häckande hussvalor

I juli var det få rapporter om häckande hussvalor i Närke; då fanns den bara rapporterad från nio olika platser i landskapet. Men efter ett upprop på NOFs hemsida var det fler som rapporterade in sina observationer.

Resultatet av dessa rapporter visar att hussvalan häckar på minst 25 platser i landskapet (se kartgrafiken). Arten är säkert underrapporterad på Artportalen, men klart är att det varit en tydlig minskning av antalet häckningar i Närke (och i hela landet).

– På 20 år har hussvalan backat med 51 procent och de senaste tio åren är nedgången 19 procent. Det ser likadant ut i resten av Europa, berättar Niklas Aronsson redaktör för Vår Fågelvärld.

Hussvalan bygger gärna sina bon regnskyddade under djupa takutsprång, ofta i rappade vita ladugårdar. Men den typen av byggnader håller på att försvinna. Därför har hussvalan letat sig till nya boplatser. Ofta är det industribyggnader, där den bygger bon mellan u-balkarna och den kraftiga korrugerade plåten. Ett exempel är industribyggnader vid Bista i Örebro, ett annat är vid Mariebergs köpcentrum, där det åtminstone var två häckningar under sommaren. Annars är det Örebro flygplats, där de två senaste årens största ansamlingar av hussvalor har rapporterats.

stöder detta nummer av fåglar i Närke.

Anders Eriksson – en flitig resenär

Varje år arrangerar Närkes Ornitologiska Förening, NOF, skådarresor till Falsterbo, Öland och Hönö. Vissa år även resor till Österlen i Skåne och någon gång även resor utomlands (senaste resan var till Island).

En som varit med på de flesta NOF-resor är Anders Eriksson från Askersund.

– Jag har alltid längtat efter att få ge mig ut i naturen. När jag slutade jobba 2014 fick jag äntligen utökade möjligheter att hänga med på de resor som fågelföreningen anordnade, berättar han.

SEDAN DESS HAR HAN DELTAGIT i nästan alla NOF-resor till Falsterbo och Öland. Och även i flera av resorna till Österlen och Hönö på Västkusten.

– Men jag avstod från en resa när det var dop av ett av mina barnbarn. Det kändes viktigare, säger Anders.

Men annars är han en av de flitigaste resenärerna på fågelskådarresorna. Resorna sker ofta i två minibussar med sex-sju deltagare i varje. Boendet är ofta av det enklare slaget; man får dela rum med någon reskamrat. Frukost får man

ordna själv och lunchen äts ofta ute i fält.

Däremot brukar man äta gemensamt på kvällen på någon restaurang i närheten. På varje resa finns en ledare, en guide som bestämmer dagsprogrammet: ofta är det fåglarna som styr vilka platser som ska besökas.

– Ledarskapet är viktigt. Jag gillar när det är tydliga mål för vad som gäller för dagen; det gäller både vilka lokaler som ska besökas, vilka fåglar vi hoppas få se och även praktiska saker under dagen, förklarar Anders.

HAN TYCKER ATT DE GUIDER som leder NOF-resorna är mycket bra. De senaste åren är det Björn Ander och Ronnie Lindqvist som haft ansvaret för de flesta NOF-resor. Hans Waern är av förklarliga skäl ansvarig guide på resorna till Hönö och Kråkudden (han upplåter nämligen sitt hus till resenärer på de höstresorna).

Annars är det förstås en utmaning att åka 12–14 personer som kommer ganska nära varandra under flera dagar: i minibussarna, på skådarplatserna och där man äter och bor. Det gäller att anpassa sig till många olika viljor och personligheter. Anders Eriksson ser detta som en möjlighet.

Anders Eriksson från Askersund är en flitig deltagare på NOFs skådarresor, sedan 2014 har han deltagit på över 30 resor.

FOTO: GUNNAR BERGEÅ

– Alla bidrar med sin kunskap och sina erfarenheter, och det tycker jag är väldigt berikande. Jag lär mig nya saker på varje resa.

– Det största på NOF-resorna är ju ändå känslan av att få dela mina upplevelser med andra. Vi möts i vårt gemensamma intresse, det inspirerar och ger stor glädje.

ANDERS ÄR INGEN STOR KRYSSARE, på hemmaplan åker han sällan på några drag efter rariteter. Men på NOF-resorna larmas då och då ut en raritet i närheten. Då uppstår en energi bland medresenärerna som han gillar. Sinnena skärps maximalt, och tillsammans lyckas man ofta hitta den där udda fågeln.

Bland alla resor som Anders deltagit i är det kanske en resa som sticker ut lite extra när det gäller rariteter och energi bland resenärerna. Det är resan till Öland hösten 2016. En högst oväntad **azurmes** larmades ut på Grönhögens golfbana på södra delen av ön.

– Då blev det fart på väldigt många. Och i närheten fanns en tajgablastjärt. Dessutom såg vi kungsfågelsångare, bergtajgasångare och brunsångare på den resan, berättar Anders.

– Förra årets vårresa till Österlen sitter också kvar i minnet. Då såg vi en sumpvipa, och jag fick se min första fältpiplärka i Sverige. På den resan minns jag också att vi såg många olika arter av grodor tack vare att en av medresenärerna har stora kunskaper i ämnet.

När den här artikeln läses har Anders Eriksson nyligen varit i Falsterbo på en NOF-resa och han ska så klart följa med till Öland i mitten av oktober. Det blir spännande att läsa om de resorna i kommande nummer av Fåglar i Närke.

Pilgrimsfalk i bilens grill gick inte att rädda

Fågelakuten i Närke har haft en ovanligt hektisk sommar.

– Jag har nog haft 20–30 samtal varje dag, säger "fågeldoktorn" Staffan Ullström.

– De flesta har handlat om fågelungar som ramlat ur boet.

En udda historia är när Fågelakuten fick ett samtal från en man som kört på en fågel, en falk, utanför Brändåsen söder om Hallsberg. Bilisten var på väg in till USÖ där Staffan Ullström väntade. Det visade sig vara en pilgrimsfalk som fortfarande satt fast i grillen på bilen och den levde. Långsamt lyckades Staffan få loss falken som inte var ringmärkt.

– Tyvärr var den alldeles förlamad och dessutom var ena vingen skadad. Det återstod inget annat än att åka till veterinären, låta den få en spruta och somna in, berättar Staffan.

Annars har det också varit många tornseglare som ramlat/hoppat ur boet alldeles för tidigt och där Fågelakuten fått gripa in.

– Jag har haft fler än tio unga tornseglare som jag fått mata var fjärde timme. Och de allra flesta har klarat sig, vilket alltid är glädjande.

Almanacka Stefan Gustafsson FÅGLAR 2026

Pris: 200 kronor

Kan köpas vid
Tysslinge naturcenter
och Naturkompaniet, Örebro

stef.gustafsson@telia.com

VARIERAD SKÅDNING för NOF-are vid Falsterbo

Inget bra rovfågelsträck, men ändå en bra och varierad skådning. Så kan resan för NOF-resenärerna till Västkusten och Falsterbo 10–14 september sammanfattas.

FÖRSTA MORGONEN FÖR NOF-GÄNGET vid Getterön. Duggregn; det blev bara en kort tur ut på Gubbanäset. I övrigt skådning från vindskydden vid Bassängen, och välbehövlig morgonfika på Naturrum.

Vidare söderut till Morups Tånge och Galtabäck. Mycket vadare och en liten mystisk sak som kunde vara en prärielöpare.

– Obsen var lite för dålig för att larma ut den, berättar reseledaren Björn Ander.

Resan fortsatte till Sandön vid Utvälinge.

– Bästa stoppet någonsin, säger Björn och kunde rapportera om bland annat massor av vadare bland annat sandlöpare. Dessutom skrântärnor och kentska tärnor.

VARJE MORGON BÖRJADE NOF-resenärerna vid Nabben, längst ut på Falsterbonäset. Och varje morgon var det bra fart på småfågelsträcket, men tyvärr blåste det lite för mycket från syd.

– Vi hade svartmesar i massor som sökte sig ut och tog höjd, men de vände tillbaka i den hårda motvinden, förklarar reseledaren Björn.

NÅGOT VIDARE BRA VÄDER för rovfågelsträck var det inte under dagarna, men Närkeskådaren fick ändå möjlighet att se de flesta vanliga rovfåglarna.

På den här resan valde NOF-gänget att bo i stugorna vid Ljungens Camping. Det funkade bra denna gång i det lilla sammanhanget, nu när det "bara" blev en minibuss.

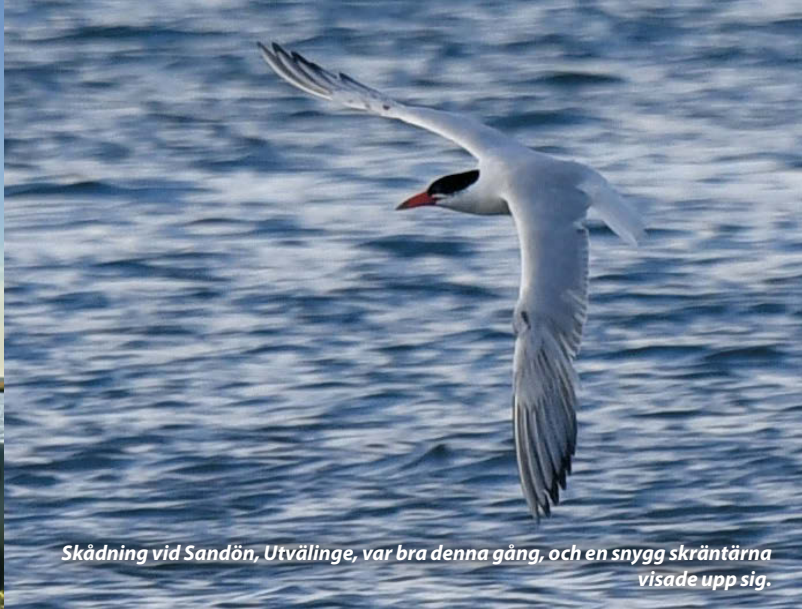
För några av NOF-resenärerna blev det ett livskryss när man såg en svarthuvad mås vid Spillepeng, strax norr om Malmö. Ingen njutobs, men ändå ett kryss. Från vänster: Christer Tegebro, Daniel Dagernäs, Jan Bernhardsson, Lars Magnusson.

Att samlas tidig morgon ute på Nabben vid Falsterbo är en fin upplevelse för de flesta skådare. Så även för resenärerna från Närkes Ornitologiska Förening.

Det här året var det många svartmesar som var på väg söderut, men det blåste lite för mycket motvind för att de skulle ge sig ut över havet. Istället kikade de närmare Anders Eriksson.

Skådning vid Sandön, Utvälinge, var bra denna gång, och en snygg skräntärna visade upp sig.

Denna gång var det inget riktigt bra rovfågelsträck, men en snygg bivrak gick att fånga på bild.

Reseledaren Björn Ander ser till att hålla koll på fåglarna från alla håll.

Kolabacken vid Falsterbonäset är en bra plats för att skåda på rovfågelsträcket. Jan Bernhardsson, Lars Magnusson, Anders Eriksson och Björn Ander är rutinärare skådare och har förstås med sig bekväma stolar.

På Morups tången utanför Varberg får hästar och fågelskådare samsas.

Är backsvalan utgången som häckfågel i Närke?

I år finns inte en enda rapport om häckande backsvalor i Närke!

Betyder det att det inte finns några häckplatser kvar, eller har vi skådare bara missat att hitta platserna?

Det var dystert redan förra året då backsvalorna bara häckade på fyra olika platser i landskapet.

Under Atlasinventeringen 2005–2015 fanns backsvalan noterad med säkra häckningskriterier i 22 atlasrutor i Närke, en avsevärd minskning från Atlasinventeringen 1974–1984 då den häckade i mer än 60 rutor.

En starkt bidragande orsak till backsvalans nedgång anses bristen på lämpliga boplatser vara, men andra orsaker kan inte uteslutas. Vi vet exempelvis inte hur födotillgången här hos oss eller på övervintringsplatserna påverkar beståndet. Idag finns det krav på att grustäkter som inte längre är aktiva ska återställas till så naturligt tillstånd som möjligt. Det betyder att de branta sluttningarna som backsvalan behöver, släntas av och får en lutning som inte lämpar sig för bobygge.

Måste vi vara med och skapa lämpliga miljöer för att få behålla backsvala om häckfågel i Närke? Brinkarna i Oset är ett sådant exempel, så kallade evighetshögar är ett annat. En evighetshög är en konstgjord sandhög som grävs om varje år för att behålla de lodräta väggar som fåglarna behöver för att gräva sina bohålor.

Ragnarsson
FASTIGHETER

stöder detta nummer av fåglar i Närke.

Ängshökar förberedde häckning i Västernärke

Under maj månad upptäckte Stefan Andersson två ängshökar, en hane och en hona. Det uppehöll sig vid en åker i Västernärke och Stefan misstänkte att paret förberedde en häckning.

UNDER MAJ MÅNAD UPPTÄCKTE Stefan Andersson två ängshökar, en hane och en hona. Det uppehöll sig vid en åker i Västernärke och Stefan misstänkte att paret förberedde en häckning.

Stefan tog hjälp av skådarkollegorna Gunnar Rohed och Sandra Tengelin för att bevaka paret. Gemensamt försökte de se var, på vilken åker, ängshökarna ofta höll till.

– Att se en hane vid den här tiden på året gjorde att jag blev lite extra uppmärksam, berättar Stefan.

Vid flera tillfällen såg skådargänget hur honan samlade material till boet. Ängshökar bygger alltid bon på marken.

Hanan var också aktiv och jagade bort

andra rovfåglar, bland annat ormvårkar, som fanns i närheten.

NÄR ALLT TYDDE att det var en häckning på gång, tog Stefan kontakt med länsstyrelsen, eftersom ängshökar är en starkt hotad art som är mycket skyddsvärd.

Länsstyrelsen agerade snabbt och tog kontakt med markägaren för att freda platsen där ängshöksparet höll till.

– Både länsstyrelsen och markägaren agerade på ett bra sätt, säger Stefan.

Det blev ingen häckning denna gång. Kanske berodde det på att det finns vildsvin eller andra predatorer i området. Det var också en mycket kall och blöt period, möjligen bidrog det till att paret inte lyckades denna gång.

Fyra fakta om Ängshök

➤ Ängshöken är starkt hotad i Sverige och häckar främst på Öland. Ängshöken bygger numera bo främst i åkermark, och behöver därför skydd för att lyckas med sin häckning. Boplatserna får inte skadas eller förstöras.

➤ Arten är inte globalt hotad, men den europeiska populationen minskar och i Sverige är ängshöken starkt hotad. BirdLife International uppskattar den europeiska populationen till 70 000–110 000 häckande par.

➤ I västra Europa häckar numera de flesta ängshökar på åkermark. I nuläget är populationen beroende av skyddsåtgärder, då första vallskörden sker ungefär samtidigt som honan lägger de första äggen och börjar ruva.

➤ I Sverige återfinns ängshöken framför allt på Öland, men häckning förekommer även i Östergötland, Västmanland, Uppland och på Gotland. I Närke har arten gjort enstaka häckningsförsök.

TEXT: KENT HALTTUNEN
FOTO: GUNNAR ROHED

Många nya vinnare efter skogsbranden

Först kom hackspettarna. Sedan gärdsmygarna, järnsparvarna, trädlärkorna, stenskvättorna och rödhakarna. Nu är de nya vinnarna orre och nattskärra. Det visar forskning efter den stora skogsbranden i Västmanland 2014.

Foto: LENNART WAARA

DEN 31 JULI 2014 orsakade en gnista från en skogsmaskin en förödande brand i ett stort skogsområde i Surahammars kommun. Det tog 14 dagar innan branden var under kontroll. Nästan 14 000 hektar skog brann upp i den enskilt största skogsbranden i Sverige på 70 år.

Länsstyrelsen i Västmanlands län beslutade snabbt att bilda ett naturreservat, Hälleskogsbrännan, som utgör drygt 6 000 hektar av brandområdet. BirdLife Västmanland kom snabbt i gång med omfattande inventeringar för att kunna följa fågellivets utveckling. Nu inventeringarna under 2015–2020 sammanfattats i en rapport.

Inledningsvis gynnades hackspettar av de avbrända områdena, mängder av tretåig hackspett och spillkråka hittade vedlevande insekter i de brandskadade träden. Efter toppåret 2016 minskade hackspettarna avsevärt. Men gärdsmyg, järnsparv, trädlärka, stenskvätta och rödhake etablerade sig tidigt liksom skogssnäppa och enkelbeckasin i öppna småvatten.

VÄXTEN SVEDJENÄVA VAR ett av de första tecknen på att växtlivet började komma åter till den branddrabbade skogen, den blommade inledningsvis i tusentals för att sedan åter förvinna. Efter tre år har annan växtlighet skjutit fart på nytt. Marken täcks återigen av mossor, örter och gräs tillsammans med begynnande

lövsly. Nu återvänder lövsångare, trädpiplärka, taltrast, buskskvätta och andra tättingar successivt. Nattskärra och orre tillhör vinnarna. Nattskärorna verkar ha gynnats de många småvatten som bildats efter branden och där en mängd sländor kläckts. Orren har haft god tillgång till knoppar från björk och sälg, en viktig föda vintertid. Missgynnade arter har bland annat varit talltita, tofsmes, svartmes och tjäder.

SKOG SOM HAR BRUNNIT får snabbt höga naturvärden om den får vara ostörd. Därför får naturen i Hälleskogsbrännan utvecklas naturligt. Länsstyrelsen har dessutom påbörjat ett projekt om att återställa våtmarker inom reservatet.

De inventeringar av djur- och växtliv som påbörjats fortsätter. Det finns bland annat obemannade kameror som dokumenterar djurlivet. Skogsharen har blivit det vanligaste större däggdjuret; naturreservatet fick redan andra året efter skogsbranden traktens tätaste population av älg.

I **NATURRESERVATET HÄLLESKOGSBRÄNNAN** kommer man kunna följa den spännande förändringen. Vid tre olika entréer finns information om besöksmål. Huvudbesöksplatsen är Grävlingssberget, en kombinerad rastplats och informationscentral med utsiktstorn.

Bok om branden i Västmanland

Fågelskådaren och författaren Lennart Waara har i en nyutkommen bok försökt skildra med vilken kraft och snabbhet naturen återerövrar vad branden förstört.

NATUREN ÅTERERÖVRAD VAD DEN FÖRLORAT TILL BRANDEN

Växtlighet, fåglar och djur återkom till Hälleskogen i Västmanland

Lennart Waara

Boken är rikligt illustrerad med både bilder på brandområdet och på de fågelarter som inventerats.

Boken finns att köpa vid **Naturcenter i Tysslingen**, på **Bokus**, eller direkt av lennart.waara@icloud.com

Ingen slump hur fort fåglar flyger vid flytten

När näktergalarna lämnar Sverige i slutet av sommaren och styr mot södra Afrika flyger de inte i full fart. De håller i stället en jämn takt. Det här är ingen slump, enligt en studie från Lunds universitet.

Flyttfåglar tillbringar hundratals timmar i luften under sina långa resor. Hittills har forskare trott att flygfarten inte spelar så stor roll. Men nya försök i vindtunnel med näktergalar visar att det inte stämmer.

– Vi har upptäckt att näktergalarna inte är lika effektiva vid alla hastigheter. Deras effektivitet är som högst vid en medelhög flyghastighet, cirka 7–8 meter per sekund, alltså varken vid mycket låga eller mycket höga hastigheter, säger Pablo Macías Torres, biologiforskare vid Lunds universitet, i ett pressmeddelande.

– Vår studie visar att energieffektiviteten varierar och når sitt maximum vid medelhög hastighet–så alla hastigheter är helt enkelt inte lika effektiva, säger han.

MÅNGA SPÄNNANDE OBSAR med gulbena och stäppörn i topp

Sommaren är över och för oss fågelskådare stundar en intensiv höst. Sträckande och rastande fåglar ska räknas, artlistor fyllas på och resor till spännande lokaler i södra Sverige genomföras. Men innan vi drar på oss jackor och luvor blickar vi tillbaka på vårens och sommarens mest intressanta observationer. Rekordtidiga tropikflyttare i april, nordamerikanskt besök i maj, flöjtande sommargyllingar i juni, glador på slåttervallar i juli samt superhäftig örn i augusti för att nämna något av innehållet i följande rapport från Artportalen.

TEXT: OVE PETTERSSON

SVANAR OCH GÄSS

Sångsvanar anlände till Tysslingen enligt tidtabellen i början på mars. Svanräknarna Helny Olsson och Mats Ericsson var väl förberedda och inväntade årets svanrast vid Rånneasta. Men utan utlagd mat fortsatte nästan alla svanar längs de blå bergen och försvann norrut. Som mest rastade 687 sångsvanar vid Norra tornet 16 mars. Räkning av sångsvanar vid Södra maderna visade dock att sträckets omfattning var normalt. Bästa dagen blev 7 mars med hela 737 sträckande sångsvanar enligt Leif Eckmann m.fl. **Mindre sångsvan** lyste med sin frånvaro vid Rånneasta denna vår, desto fler på andra lokaler. Under perioden 3 mars–25 april fanns 1–7 ex. i Kvismaren. Högsta antalet 7 ex. i Rysjön 7 mars enligt Ola Erlandsson och Johan Ahlén. Samma datum sågs 3 ex. i Mellanlängen samt 1 ex. i Hjälmaviken, Oset. Tysslingens fynd av mindre sångsvan gjordes på Södra maderna med 1 ex. 13 mars samt 1 ex. 18 mars. Vårens enda fynd av **prutgås** stod Maria Wanche för med 2 ex. vid Södra maderna, Tysslingen 29 mars. Sädgås har under sommaren bytt namn till skogsgås, och tundragås har klassats som egen art (tidigare ras av sädgås) enligt BirdLife Sverige. Extra intressant att kunna rapportera vårens fynd av de ”nya” arterna. **Skogsgås** sågs på olika lokaler med följande högsta antal. Södra Tysslingen 2 000 ex. 7 mars, Vibysjön 2 000 ex. 13

Vit stork. Foto: GUNNAR ROHED

mars, Sörby åkrar, Kvismaren 890 ex. 14 mars samt 739 ex. sträckande vid Vårbobadet, Nysund 24 april enligt Sören Hedberg. Nya arten **tundragås** är svårbestämd och har säkert förbisett under årens lopp. Inkomna rapporter av tundragås på Artportalen under våren redovisas. Första fyndet var 10 ex. vid Blackstaån, Tysslingen 2 mars enligt Anders Carlberg och Camilla Pettersson. De sågs även 14 mars. Sedan hittade Erik Tornberger 4 ex. vid Välakärren 8 mars. Osets enda fynd gjorde Osetgubbarna på Ormestaängarna med 1 ex. den 24 mars. Men det är vid Kvismaren som allt större artrena flockar har rastat de senaste åren. Högsta antalen under våren 2025 blev 350 ex. vid Öns åkrar 17 mars, 275 ex. samma lokal 4 april samt slutligen hela 520 ex. i Rysjön 5 april enligt Åke Pettersson. På sidan 10 och 11 i detta nummer hittar du en utförlig artikel om hur du skiljer på skogsgås och tundragås. Vårens räkningar av rastande **spetsbergsgäss** runt Tysslingen toppade med 3 250 ex. 23 mars enligt Kent Halttunen och Lennart Eriksson.

Högsta antalet för **bläsgås** blev 1 785 ex. vid Värsta, Kvismaren 23 mars. En **fjällgås** upptäcktes på Fiskingemaden, Kvismaren 17 maj. (Patrik Hedengren m.fl.) Sågs sedan tillsammans med **grågäss** på olika lokaler i området i ytterligare två dagar.

ÄNDER

En **mandarinand** har hållit till i Hästhaviken vid Katrinelund hela sommaren. En svårsedd hane i grå eklipsdräkt. Mandarinanden var kvar även i slutet på augusti, men nu i praktdräkt efter ruggningen. Anders Jacobsson, Ronnie Lindqvist m.fl. blev lyckliga observatörer. Endast tre fynd av **gravand** under våren. En hane, troligen samma individ, uppehåll sig vid Boglundsängen under perioden 21 april – 8 maj. Upptäckt och fotad av Annica Sjölund. Nästa gravand sågs från Nydalens småbåtshamn 2 maj och det tredje fyndet blev 1 ex. som det segrande laget i Fågeltornskampen upptäckte från Norra tornet, Tysslingen 3 maj. Även av **ejder** gjordes bara tre

Ringand. Foto: PATRIK HEDENGREN

fynd, och samtliga från lokalerna i norra Vättern. Först ut var Nils-Erik Ström med 4 ex. vid Klåvudden 27 april. Sedan en hane vid Nydalen 2 maj och avslutningsvis 7 ex. vid Klåvudden 3 maj. Fyra hanar och tre honor enligt Andreas Tranderyd, Peter Gustafson m.fl. En karaktärsfågel på våren i norra Vättern är **sjöorre** med en högsta notering om 110 ex. den 20 maj enligt Leif Sildén. Leif besökte Storchjälmaren redan 25 april och räknade då till sammanlagt 72 ex. Värt en notering är även 17 ex. vid Vårbo, Skagen 12 maj med Mårten Persson som observatör. Fynden av **svårta** i landskapet har minskat. Arten är uppförd som sårbar på Artbankens rödlista i Sverige. Under perioden 21 april – 11 maj noterades endast 1–7 ex. vid Nydalen och Klåvudden. Högsta antalet 7 ex. räknade Oscar Axelsson till 10 maj. Glädjande rapport från Leif Sildén som hittade hela 52 ex. (36 + 16) i Vättern 20 maj. Enda fyndet i Hjälmaran blev 3 ex. på Storchjälmaren 25 april. Slutligen en rapport från Sören Hedberg om 3 ex. vid Vårbobadet, Nysund 21 april. En **ringand** rastade i Åslasjön, Kvismaren 9 maj. En hane som blev Närkes blott fjärde fynd av arten. Observatörer var Per Karlsson Linderum, Patrik Hedengren, Christer Wallin m.fl. **Bergand** uppträdde sparsamt med endast två fynd under våren. En individ rastade i Rysjön 8 mars enligt Carl Eriksson och sedan sågs 1 ex. vid Klåvudden 1 maj av Frank Tholfsen, Östen Tylebrink och Hans Waern. **Amerikansk kricka** är återigen en ras av kricka enligt den senaste världslistan Avilist. En hane rastade på Fiskingemaden 18 maj enligt Håkan Lavebratt, Cecilia Bremer m.fl.

HÖNSFÅGLAR, DOPPINGAR, SUMHÖNS m.fl

En vilsen **rapphöna** besökte Lennart Er-

iksson på Blåklintstigen i Örebro 13 april. Rapphöns i par har under perioden setts vid Björka lertag, Rånnesta, Lindbacka samt vid Brohammarsgraven, Götarsvik. Observatörer på sist nämnda lokal var Magnus Lundström och Ida Johansson. Mest intressant är nog en rapport från Håkan Junkes om en rapphöna med 5–7 kycklingar på ett nyslaget fält vid Flinkagården, Åbytorp 11 augusti. **Vaktel** har haft en bra sommar i landskapet med många spelande individer. Även kornknarr har rapporterats flitigt, vilket hela 78 rader i Artportalen vittnar om. Ett par knarrar utanför kärnområdet på Närkeslätten är värda att omnämnas. Dels 1 ex. vid Svartå 28 juni – 2 juli enligt Bengt Andersson, dels 1 ex. vid Baggetorp, Mullhyttan 27 juli enligt Mats Lindqvist. Glädjande många visslande **småfläckiga sumphöns** under sommaren i Tysslingen och Kvismaren, men även på andra lokaler. Redan 1 maj hörde Andreas Gullberg 1 ex. vid Dampudden, Svennevad och 3 maj lyssnade Anders Jacobsson på 1 ex. vid Segersjö dammar. Veckan efter midsommar spelade 1 ex. på Skagershultamossen 27 juni enligt Ari Laine och Sussie Örtensmalm. Tillfälligt hördes dessutom enstaka småfläckiga sumphöns både i Oset och på Venamaden. Många inkomna fynd av **svarthakedoppingar** och **gråhakedoppingar** från sedan tidigare är välkända lämpliga häckningslokaler, men få lyckade häckningar. **Smådopping** har hittats på ett tiotal lokaler i landskapet. Fynd har rapporterats från Södra Tysslingen, Björka lertag, Markasjön, Hedens våtmark, Mellringe våtmark, Södra Näsbyängen, Vattenparken i Fjugesta samt Domarkärret. Dessutom från Rysjön, Åslasjön, Kvinnerstasjön, Sörbysjön och Källviken i Kvismaren. Lyckad häckning konstaterad på Södra Näsbyängen 23 augusti med 2 adult + 2 1K enligt Lennart Eriksson.

SPOVAR, BECKASINER & VADARE

Strandskata har verkligen etablerat sig i Örebro. Att döma av rapporterna i Artportalen har minst fem par lyckats med häckningen. Pulli/nyligen flygga ungar har setts under försommaren.

Noterbara sträckande flockar är 90 ex. vid Klåvudden 22 april samt 25 ex. vid Oset 31 juli. För **kustpipare** saknas fynd under våren 2025. Första större flock på sydsträck blev 10 ex. vid Ormesta holme, Oset 30 juli med

Lennart Söderkvist, Sten Axelsson, Christer Tegebro m.fl. som observatörer. I Kvismaren sågs 35 ex. vid Rysjön 6 aug. och största antalet med 47 ex. passerade Ormesta holme 13 aug. Från södra landskapet har Mats Weiland rapporterat om 2 ex. vid Tanntorp, Hjortkvarn 13 aug. Två fynd av **fjällpipare**, varav det ena blev dragbart. Efterlängtat eftersom fynd saknades förra året. På ett grönt fält vid Granhammar, Vintrosa upptäckte Erik Törnqvist och Tunyapat Pinwanichkul tidigt på morgonen 22 maj fem rastade fjällpipare. Fyra adulta och en yngre 2K. Larvet gick och under dagen hann ytterligare minst ett 40-tal skådare hänga in fjällpipare i sina listor. Dagen efter, den 23 maj, rastade dessutom 2 ex. vid Backen Averbj, Hjortkvarn enligt Per Karlsson Linderum. **Småspov**

Pungmes. Foto: PER WEDHOLM

passerade landskapet omkring månads-skiftet april/maj, oftast ensamma eller få individer. Några flockar med mer än 10 ex. är intressanta. Först 10 ex. vid Åslaholmen, Kvismaren 22 april, sedan 12 ex. vid Klåvudden 1 maj och till sist 10 ex. vid Klåvudden 3 maj. Observatörer vid Klåvudden var Peter Gustafson, Hans Waern m.fl. Flera fynd av **myrspov** gjordes under våren. I Västra dammen, Boglundsängen rastade 1 ex. under perioden 15–24 april. Några som hade koll på den individen var Bengt Jalsborn, Johan Miller m.fl. Fler myrspovar hittades i Närke under våren med 35 ex. vid Munslettdammen, Kvarntorp 16 april, 1 ex. i Väla-kärren enligt Stellan Amzoll. Även vid Klåvudden sågs myrspovar under våren med 7 ex. den 10 maj samt 6 ex. 11 maj. Höststräcket inleddes 31 juli med 50 ex. över Oset och 20 ex. över Djursnäs-viken i södra Hjälmaran. **Rödspov** är närmast en raritet i landskapet med endast två fynd under våren. På Ormestaängarna rastade 1 ex. den 5–7 maj enligt Håkan Carlestam, Lasse Eklund, Johan Flodin m.fl. En rödspov flög förbi Reningsverksdamarna, Kumla 7 maj kl. 13:00 med Tomas Jalveus som rapportör. Ej samma individ som vid Oset, då den sågs hela eftermiddagen 7 maj.

Dvärgbeckasiner spelade på flera lokaler. Vid Tysslingen över Svalnäs-maden

Blå kärrhök, hona. Foto: ANDERS SILVERTÄRN

OBSAT I NÄRKE MARS-AUGUSTI 2025

29 april och vid Egersta 6 maj. En dvärgbeckasin hördes även över Hammarmaden, Kvismaren 10 maj.

Även **dubbelbeckasiers** märkliga spel kunde avlyssnas på flera olika lokaler. Rånnestamaden 3-8 maj, Boglundsängen 4-6 maj, Södra maderna 7 maj samt i Löten 19-20 maj. En **dammsnäppa** rastade i Äslasjön, Kvismaren 16 maj enligt Per Karlsson Linderum, Bengt Hansson m.fl. Dagen efter trodde nog

många att dammsnäppan var kvar, men den gråa snäppan som provianterade på Fiskingemaden visade sig var en **mindre gulbena**. En raritet från Nordamerika och det fjärde fyndet någonsin i landskapet. Skådare från hela Mellansverige drog på den och fick kämpa i stormigt väder för att se den från Fiskingetornet. Heder åt upptäckarna, Per Karlsson Linderum och Patrik Heden-gren. Fyra **roskarlar** upptäcktes under perioden, varav två i Kvismaren. En individ sträckte över Rysjön, Kvismaren 10 maj och det andra fyndet i Kvismaren blev 1 ex. som rastade i Kvinnerstasjön 29 juli. Däremellan hittade Ola Strand rastande roskarlar på Storchjäl-maren med 1 ex. den 14 juli samt 1 ex. den 28 juli. Vårens enda **kustsnäppa** rastade i Boglundsängen 5-13 juni. En 2K-fågel som först rapporterades av Staffan Gustavsson, Bengt Jalsborn, Christer Tegebro m.fl. Sparsamt med fynd under sommaren. Från Storchjäl-maren endast 3 ex. den 28 juli samt 1 ex. den 2 aug. I övrigt 4 ex. i Kvinnerstasjön

31 juli samt 1 ex. i Boglundsängen 12 aug. **Myrsnäppor** rastade i Boglundsängen under dagarna 22-24 maj enligt Ronnie Lindqvist, Gun Isacson, Claes Dyst m.fl.

Spovsnäppa är ovanlig på våren och endast ett fynd detta år. Boglundsängens näringsrika mader lockade 1 ex. att stanna 2-5 maj. Per Wedholm, Ove Larsson var några av skådarna som besökte lokalen. Fåtalig under sommaren säkert mycket beroende på bristen på bra rastplatser i Närke. Sandlöpare

har hittats rastande på skär och öar i Hjälmaran och Vättern, men även 1 ex. i Kvinnerstasjön Kvismaren 29 juli. Fyn-den i Hjälmaran gjordes med 2 ex. 28 juli och med 1 ex. 2 aug. Ön Kalv i Vättern stod för det fjärde fyndet 13 aug.

Mosnäppor rastade i extremt höga antal på många lokaler i Sverige 23 maj. Mosnäpporna mötte regn och blåst och tvingades nödlunda. Exempelvis rastade 72 ex. i Brattåsfjärden Västerbotten, 65 ex. i Lövskatan, Ångermanland samt 43 ex. vid Ledsjär i Gästrikland. Så även i Närke med hela 25 ex. i Boglundsängen 22-23 maj. Bland de rastande mosnäpporna fanns även ett mindre antal **småsnäppor**.

LABBAR, GRISSLOR & MÅSAR

Kustlabbar hittades i norra Vättern vid två tillfällen. I båda fallen labbar i ljus morf. Först ut var Andreas Sandberg, Östen Tylebrink och Frank Tholfsson med 1 ex. vid Klåvudden 1 maj. Nästa fynd gjorde Leif Sildén med 1 ex, som jagade måsar vid ön Kalv söder om Rök-nen 20 maj. En mycket ovanlig fågel i Närke var den **tordmule** som Andreas, Östen och Frank också såg vid Klåvud-den senare på dagen 1 maj. Även Per Hasselgren och Andreas Tranderyd hann se tordmulen. Tio dagar senare den 11 maj var den tillsammans med viggas 1-2 km söder om Klåvudden enligt Leif Sildén. Med stor sannolikhet var det samma individ som uppmärksammades genom ett reportage i Jönköpingsposten 9 juni under rubriken "Sällsynt gäst i Vättern: Den ser pigg ut". Den rastade då utanför Jönköpings rese-center. Som vanligt rastade stora mängder med **skräntärnor** i Hjälmaran i månadsskiftet juli/augusti. Höga noteringar blev 128 ex. den 28 juli och 175 ex. den 2 aug. Under sommaren födosökte även **svarttärnor** på Storchjäl-maren med ett högst antal om 65 ex. 2 aug. **Dvärgmåsar** sågs i samma område med hela 380 ex. 28 juli. **Silvertärnor** sträckte i Norra Vättern i början på maj

med som mest 78 ex. 1 maj och 39 ex. 11 maj. **Silltrutar** sågs på minst tolv olika lokaler i landskapet under april - juni.

STORKAR, HÄGRAR & UGGLOR

Busksångare. Foto: BIRDNERDS

Ett par **vita storkar** upptäcktes 25 maj på en åker vid Västra Tvärgatan i Hallsberg enligt en andrahandsrapport från Erik Elmquist. "Fanns på plats i flera dagar". Storkparet landade sedan vid Byrsta, Åbytorp och kunde till mångas glädje ses till och med 31 maj. Sannolikt var det samma storkpar som 1-9 juni mestadels höll på nyslagna vallar omkring Östra Öja i Hardemo enligt Arne Lundh, Kent Halttunen m.fl. Utöver storkparet som höll ihop, gjordes tre observationer av ensamma vita storkar under samma period. Vid Via, Fjugesta hittade Gunnar Rohed 1 ex. som kretsade över en nyslagen åker. En stork rastade på en åker vid Vagersta, Askersund 5-6 juni enligt Jonas Algesten och Christer Håkansson. I början på juni konstaterades första häckningen av **ägretthäger** i Närke. Vid Värsta, Kvismaren hittades fem bon med ungar av personalen vid Kvismare fågelstation. Det har i många år varit ont om **pärlugglor** i Närke skogar. Men under mars-maj ropade minst ett 15-tal runt om i landskapet. **Lappugglor** har bara rapporterats från skogarna i västra landskapet. Totalt tre fynd har registrerats av Ari Laine, Sussie Örtenmalm och Anders Skagerstrand.

ROVFÅGLAR

Ännu en vår med många **stäpphökar** i landskapet. Första fyndet stod Jan Gunnarsson för med en hane sedd från bilen på nära håll vid Rånneåängarna, Tysslingen 8 april. Samma dag passerade 1 ex. Lövåsen, Hallsberg med Per Karlsson Linderum som rapportör. En fin hane sågs sedan 13 april vid Salem fågelåsen av trion Leif, Elin och Nils Paakkonen. Minst en hane höll en längre tid till kring hela Tysslingen. En rörlig individ

Kattuggla. Foto: THORD ERIKSSON

Ångshök. Foto: GUNNAR ROHED

som gäckade många skådare genom snabba förflyttningar. Ytterligare en hane vid Fräknabotten, Kvismaren 24 april. Enda honfågeln sågs 19–20 april vid Rävångsmaden av Thord Eriksson m.fl. **Ängshökar** av båda könen anlände till Närke 11 maj. En hona sågs över Fågelsjön/Åslasjön av Andreas Sandberg, Håkan Svensson och Birgitta Davidsson. Senare samma dag skruvade även en hane över tomten hos Peter Gustafson i Norra Bro. Under försommaren gjorde ett par ängshökar häckningsförsök i västra delen av landskapet under perioden 25 maj–17 juni. Båda fåglarna i paret deltog aktivt med bobygge, men av okänd anledning misslyckades häckningen. Läs mer på sidan 24 i detta nummer. Ängshökar fanns kvar i Närke hela sommaren med flera fynd. Sören Hedberg såg en hane vid Fågelåsen 13 juli och 15 juli noterades en hane vid Åslasjön, Kvismaren. Den 15 aug. sågs en hane vid Kräcklinge av Stefan Andersson samt slutligen en hona vid Egeby, Segersjö 19 aug. enligt Thomas Hårdelin. Så till sommarens sensation – Närkes nya art **stjäppörn** som Stefan Andersson så uppmärksam och skickligt hittade i åkerlandskapet runt Kräcklinge 18 augusti. Örnen återupptäcktes senare i veckan och vållade ett drag av sällan skådad omfattning med skådare från hela Mellansverige helgen 23–24 aug. Inte blev upplevelsen mindre av att både **röda och bruna glador** samtidigt födosökte på de nyslagna gröna åkrarna liksom de har gjort över hela landskapet under sommaren. Läs allt om fyndet på sidan 13. Tre fynd av **aftonfalk** gjordes i maj månad. Glädjen var stor vid Björka lertag när Monica Waern, Jonas Engsell och Bengt Andersson under Fågeltornskampen 3 maj upptäckte en fin aftonfalkhane. Några dagar senare hittade Sören Svensson, Stig och Mats Holmqvist en hane vid Rysjön, Kvismaren. En fågel som senare även visade sig vid Kvinnerstasjön 9 maj. **Pilgrimsfalksparet** på silon i Fjugesta fick i år ut fyra flygga ungar.

Svartkråka. Foto: PATRIK HEDENGREN

HÄRFÅGEL, HACKSPETTAR & TÄTTINGAR

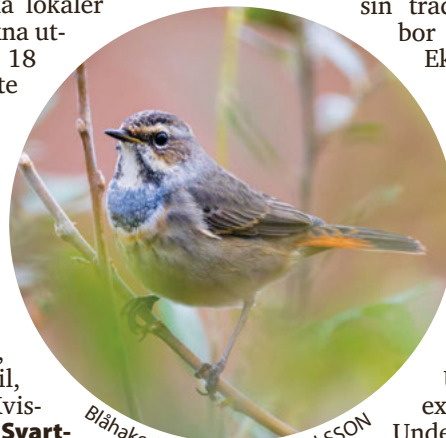
Jag träffade Ingvar Gustavsson vid Tysslingen 14 april. Ingvar berättade han tillsammans med Tord Sundström skulle åka till Vilingsbergs skjutfält. Hoppas ni får en fin morgon önskar jag. Vad hände? Jo, två av våra mest aktiva oldboys hittade en **härfågel** på vägkanten vid Måckatjärnen. Den höll sedan till på samma plats hela dagen. Aldrig någonsin har väl så många skådare kryssat på skjutfältet. Två fynd av **tretåig hackspett** under perioden. Anders Jonsson hittade 1 ex. vid Berga 19 april och Krister Olsson såg 1 ex. Garphyttans nationalpark 23 juni. **Gräspettar** har rapporterats från minst sju olika lokaler i Kilsbergen. Det åttonde fyndet gjordes vid Bjurhulta öster om Glottrasjön av Per Karlsson Linderum 28 maj. Flöjtande **sommargyllingar** har hörts på tre olika lokaler med den första vid Ökna utmarker, Kvismaren 18 maj. Nästa upptäckte Staffan Gustavsson, Johan Miller m.fl. vid Hjälmarsberg öster om Oset och den tredje hörde Sandra Tengelin i Sälvens naturreservat i Lekeberg 29 maj. Svartkråka sågs dels vid Bomarsund, Tysslingen 19 april, dels på Sörby åkrar, Kvismaren 16–21 maj. **Svartkråka** är efter senaste versionen av Avilist en ras av vanlig kråka. En lockande **pungmes** upptäcktes av Per Wedholm vid Näsby damm, Oset 19 maj. En hane som sedan fanns kvar på lokalen till 29 maj. Kvismarens enda pungmes hittade Martin Svensson i Rysjön 13 juni, även det en hane. Både vid Venastugan och vid Äsöbron har en begynnande invasion av **svartmesar** konstaterats med som mest 51 ex. vid Venastugan 15 aug. och 30 ex. vid Äsöbron 18 aug. De första **busksångarna** sjöng 1 juni dels vid Skyllbergs gård enligt Erica Olsson, dels vid Råntorp, Fjugesta med Sandra Tengelin som rapportör. En tredje busksångare upptäcktes vid Åsens sjöland, Kvismaren av Johan Åhlén 5 juni. Den sjöng sedan sporadiskt vid Husön till 16 juli, då Johan Flodin hörde den sista gången. Sjungande **flodsångare** hittades på ovanligt många lokaler under våren. Lokalerna var Boglundsängen, Sjömosjön, Reningsverket i Hallsberg, Hyttbacken Svartå, Segersjö, Lindbacka samt Ormesta åkrar. Fynd av **vassångare** på hela sju olika lokaler ut-

anför Kvismaren är ett tydligt tecken på ökad spridning i landskapet. Björka lertag, Tysslingen, Oset, Hjälmarsholm, Segersjöviken, Reningsverket i Kumla samt Vibysjön är lokalerna med vassångare under våren. Tropikflyttande tättningar kommer allt tidigare till landskapet. **Ladusvala, rödstjärt** och **härmsångare** blev arter med nya rekordtidiga ankomstdatum.

Allt fler **brandkronade kungsfåglar** upptäcks i Närkes barrskogar för varje år. Den 11 april hittades de två första. En i Biskopskvarn, Brevens bruk (Raimo Laurila) och en till i Augustalyckan, Stora Forsa (Thomas Olsson och Marie Thyr). Tredje fyndet blev 1 ex. i Källsbo, Nysund både 3 maj och 28 maj med Christian Allén och Mårten Persson som rapportörer. Getabo nordost om Mariédamm 8 maj blev fjärde fyndet. Avslutningsvis två fynd i juni med 1 ex. i Naturreservatet Reträtten 1 juni (Albert Mauritzon) och det sjätte och sista vid Lunger naturreservat enligt Jonas Hallström. Årets första **ringtrast** upptäckte fönsterputsande Karin Åkesson i sin trädgård 7 april. Karin bor i Björka söder om Ekeby kyrka. Under april gjordes sedan ytterligare åtta fynd i landskapet. **Min-dre flugsnappare** är en alltid efterlängtat vacker och skönsjungande fågel. Först ut i landskapet denna vår blev Eva Georgii-Hemming och Urban Tholén med 1 ex. i Äsplunda 17 maj. Under våren och försommaren hittades sedan ytterligare ett tiotal sjungande individer.

Svart rödstjärt fortsätter att vara fåtalig i landskapet. Ett par i Kvarntorps industriområde rapporterades av många skådare 2 april–30 maj. Det blev enda fyndet med häckningskriterier, i övrigt bara några ströfynd. Magnus Persson hittade 1 ex. vid Långsberg, Askersund 27 maj. Under perioden 11–14 juni sjöng en utfärgad hane från takkanten på Korvbrödsbagarens höglager i Lillån. Till sist en rapport från Lars Johansson om en sjungande individ vid Holländaregatan i Örebro 23 juni. Hedens nyanlagda våtmark förädrades med en **skärpiplärka** 19 mars. Ytterligare en skärpip sågs vid Ormesta holme 28 april av Osetgubbarna. Vi får hoppas på fler i höst. Ola Erlandsson hittade vårens enda **lappsparv** vid Kroktjärn på Vilingsbergs skjutfält 20 april.

I skrivande stund börjar rapporter komma in om flyttande bivårar och rastande blåhakar. Det får avsluta rapporten, nu laddar vi för höststräcket.

Blåhake. Foto: MARTIN KARLSSON

Härfågel. Foto: SUNE JOHANSSON

Snabba förändringar för Sveriges fåglar

Det totala antalet fågelpar som häckar i Sverige är ganska konstant, men förändringarna går snabbt nu. Mest akut är läget för fåglar som behöver ett varierat jordbrukslandskap eller äldre skogar. Det framgår av en ny omfattande genomgång av landets fåglar.

NU FINNS EN NY UPPLAGA av *"Fåglarna i Sverige – antal och förekomst"*. En av bokens författare, Anders Wirdheim, berättar att det är tre delar som står ut när det gäller påverkan på svensk fågelfauna: de snabba klimatförändringarna samt skötseln av våra skogs- och jordbrukslandskap.

– Vi ser till exempel hur arter som gås, sångsvan och trana har gynnats kraftigt, förklarar Anders Wirdheim. I det storskaliga, moderna jordbruket odlas det mycket mer höstvet, höstraps och majs jämfört med tidigare. Det innebär mer mat för fåglarna under hösten och vintern, eftersom mildare vintrar gör att grödor och spill nästan aldrig täcks av snö och is.

MEN DET GÅR BETYDLIGT SÄMRE för många traditionella jordbruksfåglar: storspov, tofsvipa och flera småfåglar som gulspurv och ortolansparv. Det beror bland

annat på den allt tidigare vallskörden, som numera sker redan i mitten eller slutet av maj i södra Sverige. Det är mitt under häckningstid, och de fåglar som valt att häcka i vallen får sin häckning förstörd.

– I norra Sverige går det något bättre, främst för att första vallskörden sker betydligt senare än i söder. Där hinner till exempel storspovarna oftare få ut sina ungar.

FÖRUTOM DET SNABBT FÖRÄNDRADE KLIMATET och jordbruket syns även en tydlig försämring för skogsfåglarna.

– I skogslandskapet ser vi till exempel hur talltita, nötkråka och tretåig hackspett minskar. Just tretåig hackspett håller ställningarna i fjällnära skogar som brukas mindre intensivt, men arten går tillbaka i skogarna söder om fjällgränsen.

Klimatet spelar också stor roll. Milda-

re vintrar gynnar arter som den sydliga underarten av gransångare, steglits och nötväcka. För 100 år sedan gick nötväckans nordgräns vid Dalälven – idag häckar den i Haparanda. Även bofinken, som kan leva i trädplanteringar, gynnas. Snart kommer den antagligen vara Sveriges vanligaste fågel, eftersom det samtidigt går sämre för lövsångaren, som missgynnas av varma somrar. Det gäller även björktrast.

Källa: *naturesidan.se*

PROGRAM HÖSTEN 2025

Lördag 4 – söndag 5 oktober

EuroBirdwatch. Fågelskådare runt hela Europa samlas denna helg och räknar fåglar som är på flytt. Vi inom NOF bidrar också och räknar fåglar på hemmaplan. För mer detaljerad information, se hemsidan.

Torsdag 16 – söndag 19 oktober

Ölandsresa. Vi reser i två minibussar till Öland, fågelskådarna "Mekka". Vi bor i tvåbäddsrumsrum, ordnar frukost själva liksom matsäcken under dagen. Under denna fyradagarsresa får du trevligt sällskap och se massor av fåglar av olika arter. Dagarna börjar tidigt vid Södra udden, sedan får fåglarna styra vart det bär hän. Guide är duktige Ronnie Lindqvist. För mer detaljer om resan, se hemsidan.

Torsdag 23 oktober

Inomhusmöte. Landskap i förvandling. Oset och Rynningeviken förvandlades från Örebro smutsigaste plats till att bli stadens framsida. Lars Johansson, som följt utvecklingen i de båda stadsnära naturreservaten under 60 år, berättar i bild och ord om det framgångsrika arbetet.

Alla hjärtligt välkomna. Mötet börjar klockan 18 i Hantverkshuset, Engelbrektsgratan 6 i Örebro.

Fredag 24 – söndag 26 oktober

Resa till Hönö. När vindarna är de rätta är Hönö och Kråkudden en av de främsta lokalerna för sträckskådning. Här har du chansen att få se havssula, stormfågel, tretåig mås och grå lira; och alla andra sjöfåglar förstås. Häng med på denna helgresa under ledning av Hans Waern, som upplåter sitt hus på Fotö. Det innebär ett bekvämt boende med närhet till de bästa fågellokalerna. Håll utkik på hemsidan för att få mer detaljer om resan.

Onsdag 19 november

Inomhusmöte. Örebro kommun satsar stadi på att skapa nya intressanta områden där fåglar, växter och djur kan trivas. De nyskapade våtmarkerna vid Heden och Mellringe är några sådana exempel. Kommun ekolog Per Wedholm berättar mer om Örebro kommuns naturvårdsarbete.

Efter fikapausen ska Peter Åslund i ord och bild berätta om resor till Namibia och Tanzania. Alla är välkomna till mötet som startar klockan 18, Hantverkshuset, Engelbrektsgratan 6, Örebro.

Lördag den 3 januari

Artrace i Närke. Häng med på denna lätt-samma kryssartävling, som också blir en bra start på det nya skådaråret. Tävlingen går ut på att kryssa så många arter som möjligt i landskapet under en dag. Det finns en vanlig klass där biläkning är tillåten, och en ekoklass där man går, cyklar eller åker kollektivt.

Gå ihop med några kompisar och bilda ett lag du också! Start kl. 00 med målgång kl. 16. Plats meddelas senare. Där blir det artgenomgång och vi korar segrarna. Anmäl dig till Urban Tholén: tholenurban@gmail.com eller 070 241 67 63.

FÅGLAR

i Närke

Redaktör och ansvarig utgivare:

Kent Halttunen, Vintrosa
070 216 11 30
kent.halttunen@outlook.com

Redaktionen:

Arne Lundh, Frövi
070 202 80 64
ervalla31@hotmail.com

Charlotta Hedberg Tideman, Stockholm
070 721 43 32
charlotta.tideman@gmail.com

Leif Haldorson, Örebro
070 665 67 75
leif.haldorson@telia.com

Ove Pettersson, Örebro
070 910 69 65
ovepet49@icloud.com

Amanda Olsson, Hallsberg (grafisk form)
073 552 43 51
amandaolsson@outlook.com

Närkes Ornitologiska Förening

En ideell regionalförening under BirdLife Sverige. NOF jobbar med fågelintresse, fågelskydd och fågelforskning. BirdLife Sverige ansvarar för administrationen av NOFs medlemmar och medlemsregistret.

Vill du också bli medlem i NOF?

Gå in på vår hemsida under fliken: Bli medlem.

Årsavgiften är 250 kronor för vuxen och 50 kronor för familjemedlem (flera i familjen kan ingå i samma familjemedlemskap). För barn och ungdomar är medlemsavgiften 100 kronor per år.

Som medlem får du *Fåglar i Närke* fyra gånger per år.

Du får dessutom delta på alla exkursioner, resor, utbildningar och spännande möten.

Ditt medlemskap innebär också att du stödjer det omfattande fågelskyddsarbete som NOF genomför varje år.

Adressändring

Har du ändrat adress? Har du andra medlemsfrågor? Ta kontakt med BirdLifes medlemservice: medlem@birdlife.se eller 0485-44 000 mellan 9 och 12.

Föreningslokal

För sammanträden finns vi på Föreningarnas hus, Slottsgatan 13 A, Örebro. För utställningsmaterial, holkar och annat försäljningsmaterial använder vi en källarlokal på Hagmarksgatan 9B i Örebro. Våra inomhusmöten sker vanligtvis på Hantverkshuset, Englbrektsgatan 6, Örebro.

Regionala Rapportkommittén

Sammanställande:
Andreas Tranderyd
073 717 08 52

Fågelskydd

Anders Bro
072 146 87 81

Peter Åslund
070 774 53 52

Jordbruksgruppen

Lars Johansson
070 558 99 06

Ringmärkargruppen

Lars Johansson
070 558 99 06

Seppo Leppälampi
076 645 97 80

Tysslinge Naturcenter

NOFs representant
Kent Halttunen
070 216 11 30

STYRELSE

Anders Nydahl, Örebro
Ordförande, medlemsfrågor, försäljning
070 309 16 83
anders.nydahl@telia.com

Catarina Ericson, Örebro
Vice ordförande, sekreterare, hemsidan, IT
070 342 61 55
catarina-nof@outlook.com

Johan Miller, Örebro
Kassör, utomhusaktiviteter
076 102 05 75
johan.miller@telia.com

Anders Silvetärn, Örebro
Utomhus/ inomhusaktiviteter, medlemsregister
0727 33 87 72
joanders@live.se

Peter Klevnäs, Garphyttan
Remisser, inomhus/utomhusaktiviteter
0703 10 41 36
bopeter@me.com

Lars Johansson, Örebro
Fågelskydd, jaktfrågor, utomhusaktiviteter, studiecirkel, ringmärkning
070 558 99 06
lars.h.johansson@icloud.com

Seppo Leppälampi, Arboga
Ringmärkning, utomhusaktiviteter, inomhusmöten
076 645 97 80
seppol57@gmail.com

Anders Bro, Örebro
Remisser, ansökningar, inomhusmöten
072 146 87 81
andersingvar64@gmail.com

Anastasia Valenta, Örebro
Inomhusmöten, integration
070 071 17 17
nof.anastasia@gmail.com

Peter Åslund, Örebro
Birdlife-kontakter, remisser, resor
070 774 53 52
konsult.peteraslund@gmail.com

ALLT ÄR INTE NATTSVART NÄR HÖRSELN SVIKTAR

VAD SA DU? ELLER VA? i allmänt språkbruk. I min ålder-kategori blir det alltmer vanligt med uttrycket Va? Allt fler, inklusive mig själv, har besvär med sviktande hörsel. Tråkigt men sant! Att höra lite dåligt är väl inte hela världen, säger kanske någon! Man kan ju drabbas av mycket elände av allvarligare sort. Visst är det så! Men jägarns vad det är retsamt.

Att stå på en sträcklokal och ha ungdomar runt sig som plockar läte efter läte i fågelflockarna som passerar utan att man själv fixar det, gör ont i själen. Det är lite lömskt för det smyger sig på liksom. En skrämd flock med ängs-plätkor som förr alltid varit pratsamma är helt plötsligt tysta. Eller kungsfåglarna som minskat så på min standardrutt. Ja, exemplen är många tyvärr!

SÅ NU ÄR DET HÖRAPPARATER PÅ. Inga mirakelmaskiner, men man tjänar några metrar i alla fall. Innan dessa införskaffades, erinrade jag mig som gammal antikhandlare att jag hade en äldre mässinglur typ trumpet på lagret. Denna använde jag ett tag med viss framgång får jag säga. Till slut sa hustrun ifrån och sa att jag såg ovanligt fånig ut med en stor trumpet i mässing hängande runt halsen. Eller för att vara exakt sa hon "Fånigare än vanligt!" Se där, vad ett par omkastade ord ändrar andeningen. Undrar fortfarande vad hon menade med det?

Jag kan i alla fall med glädje konstatera att jag sommaren 2025 fortfarande hör grön vårtbitare. Dock behöver de nästan sitta på själva örat för att jag skall höra. Ni som känner era vårtbitare vet att de gärna tystnar när man kommer närmare än någon meter. Så det är inte många jag hört i år. Men jag hör dom djäklarna! De små segrarna är också sköna.

NU ÄR INTE ALLT NATTSVART PÅ HÖRSELHIMLEN! Det gäller bara att plocka fram den lilla kameleonten som finns hos alla. När det är ordergivning hemma är lätt gjort att man missar något tråkigt meddelande för att man hör så dåligt. Jag har upptäckt att jag har väldigt svårt att höra vissa ord. Det gäller orden dammsuga, diska, gå ut med hunden, måla fönster, hjälpa till och så vidare. Exemplet är hur många som helst. Det är bara din fantasi som sätter gränser! Det finns trots allt ljuspunkter i mörkret.

Det finns hur mycket som helst att skriva om öron och hörsel. Tänkte på en magnifik vaxpropp jag hade som nybliven tjugoföråring. Magnifik var faktiskt ordet som farbror doktorn använde. Jag kan inte föreställa mig hur det känns att föda barn. Men doktorn, (en man) sa att det torde vara något liknande. Men jag spar den historien till en annan gång.

NU SKIPPAR VI HÖRSELÄMNET och går över till den nyaste medlemmen på Närkelistan, nämligen stäppörnen, som valt slätten i Västra Närke som tummelplats. Vilken häftig obs. Visst är det något speciellt med stora rovfåglar och gamar! Snyggt jobbat av Åsbrokillen Stefan. Blev väl först en misstänkt skrikörn efter en rätt dålig observation. Men extra eloge då samme Stefan letade på den igen och dimmorna skingrades. Ny art för Närke. Själv har jag inte sett stäppörn så många gånger. Men ett par vinterveckor i Oman sitter på näthinnan. Två dagsturer till soptippen och reningsverket utanför Salalah gav fullständigt sanslös utdelning. Där höll ett hundratal stäppörnar till, ihop med mycket annat på nära håll. Man kan bli religiös för mindre!

Under sträng tidsnöd skrivs dessa rader. Jag känner Hr redaktörens bila vila mot mina nackkotor. Kan inte begripa varför jag alltid sätter mig i tidsnöd? Det genomsyrar hela mitt liv, så egentligen är jag inte förvånad. Men nu är det gjort. Hoppas vi ses i markerna. Det finns mer som väntar, det ska bara upptäckas.

Kåseri: Peter Gustafson